

Республикалық ғылыми - әдістемелік,
ақпараттық танымдық педагогикалық
журналы

№26(01)24

DARA QAZAQ

«Арна» Көкшетау жоғарғы колледжі,
Ағылшын тілі оқытушысы

Назымбекова Лейла Даулетқызы

DARA QAZAQ

Республикалық ғылыми - әдістемелік, ақпараттық танымдық педагогикалық журналы

ӘОЖ 001.92
КБЖ 94.3

Бас редактор:

Қасен Г. А. - педагогика ғылымдарының кандидаты, «Психология» мамандығы бойынша білім беру бағдарламаларының координаторы, ҚазҰУ-дың жалпы және қолданбалы психология кафедрасының доценті.

«Dara Qazaq» журналының қаңтар айындағы басылымы, №26(01)24 / жин.:
Қасен Г.А., Нуртасова Б.Е.–«Dara Qazaq», Алматы, 2024. – 48б.

«Dara Qazaq» ғылыми-әдістемелік, ақпараттық танымдық журналы Қазақстанның әртүрлі қалаларынан таңдалған мұғалімдердің ғылыми жарияланымдарының топтамасын ұсынады. Қаңтар айының кезекті журналы жан-жақты тақырыпта жазылған 13 мақаладан тұрады, олар бірінші кезекте Қазақстанның білім беру жүйесі үшін өзекті болып табылатын проблемаларды зерттеудің бірден-бір жолы болып табылады.

ӘОЖ 001.92
КБЖ 94.3
ISSN 2790-6205

Редакцияның мекен-жайы:

Алматы қаласы, пр. Абая 143, 050009

Тел: +77279709436

+77089709436 (WhatsApp)

Электронды пошта: dara_qazaq@mail.ru

Instagram: dara_qazaq

Мазмұны

<i>Түзелбаева Анаргул Акабаевна.....</i>	<i>3</i>
<i>Tolybai Meirzhan Nazarbekuly.....</i>	<i>7</i>
<i>Назымбекова Лейла Даулетқызы.....</i>	<i>10</i>
<i>Жаңаберген Дінмұхамед Өмірбекұлы, Байсов Ғазиз Тілеумағамбетұлы.....</i>	<i>13</i>
<i>Рогожин Николай Андреевич .....</i>	<i>16</i>
<i>Мырзабай Ақжарқын Серікқызы.....</i>	<i>19</i>
<i>Эрикова Алина Эриковна, Адамжанова Жанна Арынтаевна.....</i>	<i>24</i>
<i>Мурзабаев Марат Оразбекович.....</i>	<i>27</i>
<i>Айтпаева Насирия Мухтаровна.....</i>	<i>37</i>
<i>Горбатенко Татьяна Михайловна.....</i>	<i>39</i>
<i>Козыбакова Алтын Панзабековна .....</i>	<i>42</i>
<i>Воронько Екатерина Александровна.....</i>	<i>46</i>
<i>Мамырбекова Аяулым.....</i>	<i>48</i>

DARA QAZAQ

Республикалық ғылыми - әдістемелік, ақпараттық танымдық педагогикалық журналы

Назар аударыңыз!

Жарияланған материалдар редакцияның пікірін білдірмейді. Фактілер мен мәліметтердің дұрыстығына, авторлық құқықтарына авторлар жауапты. Қолжазбалар мен фото-суреттер рецензияланбайды және қайтарылмайды. Журналға шыққан материалдарды редакцияның келісімінсіз көшіріп басуға тыйым салынады.

Журнал Қазақстан Республикасы Ақпарат және Қоғамдық даму министрлігі Ақпарат комитеті, ақпараттандыру және бұқаралық ақпарат құралдары саласындағы мемлекеттік бақылау комитетінде мерзімді баспасөз басылымын, ақпарат агенттігін және желілік басылымды есепке қою туралы №KZ88VPY00035499 куәлігімен тіркелген.

Журналға материал жариялау үшін қойылатын талаптар:

- Қаріп түрі Times New Roman, KZ Times New Roman (12 кегль); интервал – 1, жиектері: жоғарғы – 2 см; төменгі – 2 см; сол жағы – 3 см; оң жағы – 2 см.
- Материал көлемі 3 беттен аспауы керек.
- Азат жол – 1 см.
- Бірінші ортада автордың фамилиясы аты жөні(қою).
- Келесі жолда қала атауы және ұйымның толық аты;
- Келесі жолда автордың қызметі;
- Бос жолдан кейін ортада бас әріптермен материал тақырыбы (қою).
- Негізгі мәтін бір бос орыннан кейін басталады.
- Материал мәтіні мұқият тексерілуі тиіс.

Тузелбаева Анаргул Акабаевна

Маңғыстау облысының білім басқармасының
Маңғыстау ауданы бойынша білім бөлімінің
«Ә.Кекілбайұлы атындағы ЖББМ» КММ
физика пәні мұғалімі

«КҮШ» «FORCE»

Section:	Interaction of bodies	
Teacher's T.A.A. (if applicable)	А.Тузелбаева	
Date:	28.11.2023ж	
Class: 7	Қатысушылар саны:16	Қатыспағандар саны:
The topic of the lesson	Күш. Force	
Learning objectives according to the curriculum	7.2.2.2 – giving examples of the action of forces from everyday life.	
The purpose of the lesson	Knows the concept of force topic, the interaction of the body with other bodies can explain the change in the speed of the body.	

Course of the lesson

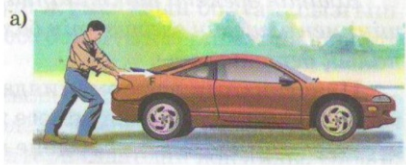
Lesson period/time	Action of the teacher	Student action	Assessment	Resources												
The beginning of the lesson, 5 min	Organizational period. 1. Greeting students; 2. Inventory of students; 3. Check readiness for the lesson. 1. 4. Evaluation sheet	Pupils greet the teacher, take stock of educational materials and pay attention to the lesson.		Evaluation sheet												
Check homework 7 min	Үй тапсырмасын тексеру: «Сәйкестігін тап» Group work <table border="1" data-bbox="395 1384 791 1861"> <tr> <td>1. Заттың тығыздығы</td> <td>D. тұрақты шама</td> </tr> <tr> <td>2. Тығыздықтың формуласы</td> <td>B. скалярлық шама</td> </tr> <tr> <td>3. Зат массасының көлеміне қатынасы</td> <td>A. кг/м³</td> </tr> <tr> <td>4. Тығыздықтың өлшем бірлігі</td> <td>E. таразы</td> </tr> <tr> <td>5. Массаны өлшейтін құрал</td> <td>C. $\rho = m/v$</td> </tr> <tr> <td>6. Массаның өлшем бірлігі</td> <td>F. кг</td> </tr> </table>	1. Заттың тығыздығы	D. тұрақты шама	2. Тығыздықтың формуласы	B. скалярлық шама	3. Зат массасының көлеміне қатынасы	A. кг/м ³	4. Тығыздықтың өлшем бірлігі	E. таразы	5. Массаны өлшейтін құрал	C. $\rho = m/v$	6. Массаның өлшем бірлігі	F. кг	Matches by descriptor.	Evaluation criterion: finds correspondences using physical quantities, formulas and definitions.	Handouts, schedule
1. Заттың тығыздығы	D. тұрақты шама															
2. Тығыздықтың формуласы	B. скалярлық шама															
3. Зат массасының көлеміне қатынасы	A. кг/м ³															
4. Тығыздықтың өлшем бірлігі	E. таразы															
5. Массаны өлшейтін құрал	C. $\rho = m/v$															
6. Массаның өлшем бірлігі	F. кг															
	Жауаптары: 1-В 2-С 3-Д															

№26(01)24

DARA QAZAQ

Республикалық ғылыми - әдістемелік, ақпараттық танымдық педагогикалық журналды

	<p>4-A 5-F 6-E Descriptor: learner Determines the correspondence between physical quantities, formulas and their definitions.</p>			
<p>The middle of the lesson 25 min</p>	<p>Explanation of the new topic: A video will be shown on the board. «Түрткі сұрақ»</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Палуан кім? 2. Қажмұқан Мұнайтпасұлы қандай адам болған? 3. Әр түрлі денеге бірдей күш түсіруге болады ма? <p>«Білегі күшті бірді жығады, білімі күшті мынды жығады». Күш – денелердің өзара әрекеттесуін сипаттайтын шама.</p> <p>Әртүрлі денеге әртүрлі күш түсіреміз. Демек, күштің сан мән көп те, аз да болуы мүмкін. Күш сандық мәнімен және бағытымен сипатталады</p> <p>физикалық шама болып табылады.</p> <p>Дескриптор: білім алушы</p> <ul style="list-style-type: none"> - Әртүрлі денеге әртүрлі күш түсетінің тұжырымдады; - Күш сандық мәнімен және бағытымен байланыстылығын тұжырымдай білді; <p>Күш – денелердің өзара әрекеттесуін өлшейді. Күш – әсер етуші күштердің шамасын алдын ала анықтауға болатын көптеген жағдайларда қажет өте маңызды</p>	<p>Kazhimukan opens the topic by connecting Munaitpasuly with power. Determining the numerical values of the force by separating the images by the descriptor.</p>	<p>evaluation criteria: He can conclude that different forces apply to different bodies; He is able to conclude that force is related to its numerical value and direction.</p>	<p>textbook, map, video presentation.</p> <p>https://www.google.com/search?q=%D2%9B%D0%B0%D0%B6%D0%BC%D2%B1%D2%9B%D0%B0%D0%BD+%D0%BC%D2%B1%D2%A3%D0%B0%D0%B9%D1%82%D0%BF%D0%B0%D1%81%D0%BE%D0%B2&oq=%D2%9B%D0%B0%D0%B6%D0%BC%D2%B1%D2%9B%D0%B0%D0%BD&gs_lcrp=EgZjaHJvbWUqBggBEEUYOzIGCAAQRg5MgYIARBF GDvSAQkIODQlajBqMTWoAgCwAgA&sourceid=chrome&ie=UTF-8#fpstate=ive&vld=cid:6e86c649.v id:buAQRtmdXBg.st:0</p>

	<p>шама. Қандай күштер әсер ететінін білген жағдайда, біз әр түрлі денелердің күйін сипаттай аламыз, мысалы біз олардың жылдамдығын анықтаймыз.</p> <p>Күшті F әрпімен белгілейміз. SI жүйесінде күш бірлігіне НЬЮТОН (Н) алынған. 1Н – тыныштық күйіндегі массасы 1 кг денеге 1 с ішінде 1 м/с жылдамдық беретін күш. Бұдан үлкен күш бірлігі – КИЛОНЬЮТОН (кН) да қолданылады. 1кН = 1000 Н. Күштің өлшем бірлігі - Ньютон. Халықаралық жүйеде күш $N = kg \cdot m/s^2$ бойы нша анықталады.</p> <p>Терминдер: Қазақ тілінде - КҮШ На русском – СИЛА In English - FORCE</p> <p>Қазақ тілінде - МАССА На русском – МАССА In English - MASS</p> <p>Қазақ тілінде - КӨЛЕМ На русском – ОБЪЕМ In English - VOLUME</p> <p>Тәжірибе (Жеке жұмыс) 1. Өлшемдері бірдей кішкене үш блок алайық. 1-ші блок жеңіл, 2-ші блок орташа, 3-ші блок ауыр болсын. Динамометрге кезек-кезек салып өлшейміз.</p> <p>Descriptor: learner ☐ Explains the relationship between body strength and body mass; ☐ Formulates the change with its numerical value.</p> <p>Есептер шығару (Жұптық жұмыс) 1 – есеп: Көлемі 0,012 м³ ыдыс сумен толтырылған. Судың тығыздығы 1000 кг/м³. ыдыстағы судың массасы қандай? 2 – есеп: Ыдыста массасы 200 гр су бар. Судың тығыздығы 1000 кг/м³. Ыдыстың көлемін анықта. 3 – есеп: Массасы 2 кг, ал көлемі</p>	 <p>Исаак Ньютон (1643–1727)</p> <p>The dynamometer measures bodies of the same size and determines the value of force.</p> <p>Generates reports by descriptor</p> <p>Match colors to each other</p>	<p><i>Evaluation criterion: measures body strength with a dynamometer</i></p> <p>5 points for each report</p> <p>Appreciate each other</p>	<p>Dynamometer, bodies of different sizes.</p> <p>Cards, evaluation sheet</p>
--	---	---	--	---

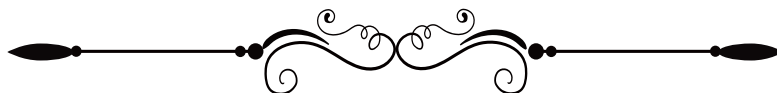
№26(01)24

DARA QAZAQ

Республикалық ғылыми - әдістемелік, ақпараттық танымдық педагогикалық журналы

	<p>100 см³ металдың тығыздығы қандай? Descriptors: ☐ Uses mass, volume, density formulas in calculations ☐ Performs mathematical calculations correctly when making calculations</p> <p>Сергіту «Жол табу»</p>			
<p>End of lesson Reflection 2 min</p>	<p>Төмендегі сөйлемдердің дұрыс, бұрысын анықтаңыз. True or false? (Жеке жұмыс) «Білім поштасы» ☒ Күш денені қозғалта алады ☒ Күш арақашықтықты өзгерте алмайды. ☒ Күш әрекетіне тек бір ғана дене қатысады. ☒ Күш әрекетіне кем дегенде екі дене қатысады. ☒ Күш дененің жылдамдығына әсер ете алады.</p> <p><i>Descriptor: learner</i> <i>- Responds using force magnitude, direction and point of impact.</i></p>	<p>Determines whether sentences are correct or incorrect. Attaches to "Education mail".</p>	<p>1 point for each question</p>	<p>Different colored cards Questions</p>
<p>Assessment Homework 1 min</p>	<p><i>The evaluation sheet evaluates the beauty</i> <i>Answer the questions on page 70</i></p>	<p>Answers questions</p>		<p>Textbook</p>

Түзелбаева Анарғұл Акабаевна
 Маңғыстау облысының білім басқармасының
 Маңғыстау ауданы бойынша білім бөлімінің
 «Ә.Кекілбайұлы атындағы ЖББМ» КММ
 физика пәні мұғалімі

Tolybai Meirzhan Nazarbekuly

Taraz city, «secondary school No. 31»

Teacher of English language

INTERACTIVE METHODS AS A NEW APPROACH TO LEARNING

Abstract: The article highlights the significance of using interactive methods in education, especially in foreign language classes. It aims to demonstrate the importance of improving the quality of education and creating new teaching forms to develop students' communicative competencies. The research focuses on identifying several approaches that develop conversational skills and emphasizes the need for teachers to integrate interactive methods into their teaching practice.

Key words: Interactive, methods, teamwork, communication, student

Nowadays one of the hot topics in the educational system is active and interactive learning, because the interaction between students and the educational system helps to solve problems in a practical and effective way. The students become active participants in the process, making it easier and faster for them to learn. «New societal requirements for education and personal development necessitate changes in learning technologies» [1. pp.137].

Interactional teaching method.

Interactive and active methods have similarities in that interactive methods were originally a section of the active method, but because of their differences, and their individual focus on learning, were created as a single method and term. «Interactive learning is a special form of cognitive organisation, a way of learning that takes place in the form of joint activities between students» [2, pp.41].

This approach characterises the educational process as an interaction or collaboration between teacher and pupils. Based on a combination of traditional forms and innovative techniques. The emphasis here is mainly between the students, and the teacher becomes the guide and instructor who will guide them to achieve their goal. Polvanova M.F.

states that: "This means choosing the techniques and activities that are appropriate for each particular task, context and learner, with a focus on motivation and helping learners become independent and inspired to learn more" [3, pp.307 Polvanova Makhzuna Farkhadovna].

Interactive technologies imply:

- conversational communication
- teamwork
- development of critical thinking
- formation of individual qualities
- complex interaction on competencies
- interactivity;
- problem-solving;

In pedagogical practice a large number of forms and examples of interactive applications exist. Effective methods for the development in the teaching of speaking skills include the following:

1. Game method
2. Project method
3. Problem solving method

GAME METHODOLOGY.

Role-playing is an interactive technique which, in turn, allows students to learn from their own experience through specially-organized "living through" life and professional situations. In the process, the game imitates reality and teaches students how to behave in strange situations. The purpose of this approach is on the one hand, for the problem reflecting the reality and all its different ways of solving, discussing and listening to different points of view and opinions, the practical demonstration of the theory and then in practice, on the other hand, so that participants in their own experience entered into another's role in the situation of another person in the thought and act only on behalf of the role, which received, thus acquire a new perspective on things, learn how to treat others more adequately and delves into their problems.

As a result of the use of such games in a

foreign language lesson, students should form basic and advanced communicative competence:

- basic level, participants have a level of language as a means of communication, students know grammar and vocabulary rules, and are able to build the correct sentence structure, also discusses a problem, choose a direction;

- advanced level, more attention is given to collective activity and the pupils are able to solve concrete practical problems, will test their abilities and skills, also will be prepared for any life situations;

Filippova Anna Aleksandrovna said that this game: "Developed creativity, initiative, logical thinking, the ability to communicate with each other, and support the participants in the game" [4, pp.90].

Methods for implementation: Role play is usually held between 3-5 participants.

1. theme definition;
2. research on the topic, study of sources;
3. Distribution of roles;
4. The process of speaking;
5. Commenting and feedback;

THE METHOD OF PROJECTS.

Project development is an analytical work that includes several stages, which in the process reveals all the possibilities of students especially their creative side. In this method of projects the participants are divided into several groups and starts to explore a specific topic, analyzing the direction of the study, or conducting an experiment.

Velikiye Luki said: "A striking example of the organization of independent work is the technology of group project learning, which is implemented not so much during the planned classes, but also stimulates independent work and interaction of performers". [5, pp.81 Methodological guidelines for teachers].

The purpose of this approach, paramount is to encourage students to research work.

Project work has many advantages:

- improves teamwork skills;
- develops students' organizational skills;
- develops abilities as both leaders and performers;
- improves logical thinking;

Implementation Methodology:

1. Problematization, choice of a project task
2. Planning and development
3. technological stage (project implementation)
4. Final stage (project presentation, discussion)
5. Reflection.

THE METHOD OF PROBLEM SOLVING.

The most popular form of this method is "brainstorming". "Brainstorming" involves an approach in which any student response to a question posed is accepted, and the opinion of each participant is important to the method. Brainstorming is particularly valuable in group work because it is an open-ended exercise, allowing students with different levels of language ability to contribute ideas, and to broaden the general flow of thought.

The aim of this approach is to clarify participants' attitudes toward a particular issue, and it is used to discuss controversial and difficult questions when there is no right answer to the questions. The technique also helps to gather a large number of ideas in a short period of time. said, "The key principles of brainstorming are the principle of cooperation and the policy of non-interference." [6].

This method can be used, as in the beginning of the lesson, to define the topic or to discuss a given question, or as a final stage of the lesson, to summarize and reflect.

Also the advantages and advantages of the use of discussion include:

- analysis and synthesis
- generalization and repetition of previously learned material
- developing the skill of an active listener
- ability to defend an idea

Implementation methods:

1. Ask a question for discussion;
2. Expressing the participants' thoughts and points of view;
3. Write down statements;
4. discuss all ideas;
5. Drawing conclusions from the results;

Thus, the interactive approach can be defined as an effective form of cognitive and communicative activity, in which participants are

not only involved in the learning process, but also have the freedom to express what they know and think. To summarize, in the process of teaching English the use of interactive methods is important because it ensures the formation of communicative competence. In addition to knowing English, students also get the opportunity to develop their personality, to form the skills necessary for the future as well as for everyday life to communicate with other people.

So, the application of the named interactive forms and methods of learning has a favorable impact on the course of the whole educational process, as they correspond to psychological and age-specific features of students, allow you to develop creativity and theoretical type of thinking, contribute to the formation of cognitive interest in the subject, the growth of quality learning, personality development learner.

References

1. Instruktivno-metodicheskoe pis'mo «Ob osobennostyah uchebnovospita-tel'nogo processa v organizatsiyah srednego obrazovaniya Respubliki Kazah-stan v 2022-2023 uchebnom godu». – Nur-Sultan: NAO imeni I. Altynsarina, 2022. – 320 s.
2. Gasova, O.V., Teoretiko-

metodicheskie aspekty formirovaniya uchebnogo dialoga: monografiya / O. V. Gasova. – Minsk: BNTU, 2017. – 144 s.

3. Polvanova Makhzuna Farkhadovna, Learning English with usage of specific teaching methods, Molodoj uchyonyj, № 46 (180) / 2017, - 306-308

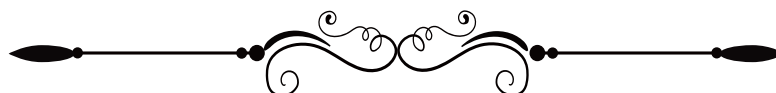
4. Filippova Anna Aleksandrovna, Rolevye igry na urokah anglijskogo yazyka, ZHURNAL Vestnik nauki i obrazovaniya, 2020, 88-90 s

5. Metodicheskie ukazaniya dlya prepodavatelej po primeneniyu interaktivnyh form obucheniya, Velikie Luki, 2015 g.

6. Sovremennye metody obucheniya inostrannym yazykam [Elektronnyj re-surs]: uchebnoe posobie / E.I. Vorob'eva, YU.A. Makkoveeva, N.L. Ushakova, O.A. SHCHukina; Sev. (Arktich.) feder. un-t im. M.V. Lomonosova. – Elektron-nye tekstovye dannye. – Arhangel'sk: SAFU, 2019. – 110 s.
10. Rimma A. Kutbiddinovaa, Aleksandra A. Eromasovaa, Marina A. Romano-vaa. The Use of Interactive Methods in the Educational Process of the Higher Education Institution. INTERNATIONAL JOURNAL OF ENVIRONMENTAL & SCIENCE EDUCATION. 2016. VOL. 11, NO. 14, 6557-6572. P. – 16

Tolybai Meirzhan Nazarbekuly

Taraz city, «secondary school No. 31»
Teacher of English language

№26(01)24

Назымбекова Лейла Даулетқызы

Город Кокшетау, Кокшетауский Высший колледж «Арна»,
Учитель английского языка

СОВРЕМЕННЫЕ МЕТОДИКИ ПРЕПОДАВАНИЯ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА В СРЕДНЕ-СПЕЦИАЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ

Аннотация. В настоящее время существует немало методик для изучения иностранного языка в школах. Каждый из методов имеет определенные особенности, одни обладают большей популярностью и востребованностью, другие — меньшей. В этой статье будут рассмотрены основные методики для изучения английского языка в средне-специальных учебных заведениях.

Ключевые слова: методика, иностранный язык, проблемное обучение, метод, прием, процесс обучения.

Современное казахстанское общество сегодня характеризуется общественной модернизацией и стремлением к мировым интеграционным процессам, где ведущую позицию в процессе модернизации занимает образование. Сегодня образование признано одним из важнейших приоритетов долгосрочной Стратегии «Казахстан-2050». В современном обществе владение иностранным языком рассматривается как один из инструментов расширения профессиональных знаний и возможностей. Знание трех языков — это принцип успешности человека в жизни [1].

В современном мире английский язык пользуется огромной популярностью, более того, этот язык является языком международного общения, его знают во всем мире. На сегодняшний день существует огромное множество методик для преподавания английского языка. Кроме того, регулярно разрабатываются новые, поэтому теперь каждый преподаватель может выбрать для себя оптимально подходящую методику работы.

В настоящее время при преподавании иностранного языка в средне-специальных учебных заведениях чаще всего используются классические методы. А именно: грамматико-

переводной метод обучения, аудиовизуальный и аудиолингвальный методы, коммуникативный метод [2].

Грамматико-переводной метод является основным в современной системе образования. Цель грамматико-переводного метода предполагает умение читать и переводить при помощи грамматических правил.

Недостатком такого подхода является внимание, уделяемое работе со словарем. Изучение лексики сводится к механическому заучиванию слов. Попав в языковую среду, ему будет очень сложно понять окружающих даже при хорошем знании литературного языка.

Аудиовизуальный метод обучения подразумевает иллюстрирование речи соответствующими картинками, то есть студентам показывают видеоролики, художественные и документальные фильмы на английском языке. Целью методов является овладение живым, разговорным языком.

Однако, следует отметить, что для студентов средне-специальных учебных заведений, аудиолингвальный и аудиовизуальный методы подходят только в том случае, если они используются в комплексе с другими программами обучения.

Первую строчку в рейтинге популярности методик активно удерживает коммуникативный подход, который, как следует из его названия, направлен на практику общения. Эта методика отлично «работает» в Европе и США.

Метод общения предполагает высокую активность учащихся. Задача преподавателя в данном случае — вовлечь в беседу всех присутствующих в аудитории. Чтобы лучше запоминать и использовать язык, необходимо включать все каналы

восприятия.

Суть коммуникативного метода заключается в создании реальных коммуникативных ситуаций. Создавая беседу, студент получает возможность применить все полученные знания на практике. Важным преимуществом метода общения является то, что в нем есть множество упражнений: здесь используются ролевые игры, диалоги, симуляции реального общения [3].

Основная цель преподавания иностранного языка в средне-специальном учебном заведении — приобретение студентами коммуникативных навыков, что позволяет им широко использовать иностранный язык в художественной деятельности и самообучении. Коммуникативные навыки относятся к способности связывать языковые ресурсы с конкретными областями, установками, настройками и коммуникативными задачами. Сопутствующими задачами обучения иностранному языку на современном этапе являются формирование навыков самостоятельной работы в рамках данной специальности и развитие творческого потенциала обучаемых [4].

Проблемное обучение поощряет творческую активность учащихся, развивает их самостоятельность и расширяет их участие в исследовательской деятельности. Это позволяет осуществлять творческое сотрудничество между преподавателями и учащимися, ведущее к более глубокой и устойчивой интеграции содержания и методов обработки [5].

Проблемное обучение представляет собой систему приемов, обеспечивающих целенаправленные действия педагога по организации включения механизмов мышления и поведения студентов путем создания проблемных ситуаций. В процессе проблемного обучения преподаватель не сообщает готовые знания (информацию), а ставит перед студентами проблему и путем пробуждения интереса к ней вызывает у них желание найти средство для ее разрешения. Проблема обычно имеет две стороны: предметно-содержательную, связанную с вычленением противоречия опорных знаний, нехваткой какой-то существенной

информации; мотивационную, направленную на осознание противоречия и пробуждение желания его устранить при условии приобретения студентами каких-то новых знаний [6].

Учитывая специфику иностранного языка как предмета и его повышенную сложность, можно сделать вывод, что только проблемно-ориентированные задания, содействующие активизации деятельности студентов и формированию практических умений пользоваться иностранным языком как средством общения, способствуют повышению эффективности процесса обучения иностранному языку и достижению более высоких результатов. Проблемные ситуации, бесспорно, способствуют лучшему усвоению нового материала, активизируют речемыслительную деятельность, познавательные потребности студентов, их самостоятельную деятельность и развитие творческого потенциала.

В современной науке игры рассматриваются как метод, который может с эффективностью использоваться при обучении иностранному языку как детей, так и взрослых. Уместно будет привести классификации игр, которые позволят сориентироваться, какие игры могут способствовать развитию определенных языковых навыков.

Так, М. Ф. Стронин выделяет следующие виды игры: лексические, грамматические, фонетические, орфографические, творческие [7].

Первые четыре могут быть отнесены к так называемым языковым, целью которых является формирование соответствующих навыков. Творческие игры носят комплексный характер, подразумевают творческое применение усвоенных знаний и навыков в игровой ситуации. В процессе обучения игровые методики показывают свою эффективность. Словесные игры позволяют обучающимся: расширять словарный запас, знакомясь с новыми лексическими единицами; прочнее усваивать уже знакомые лексические единицы; отрабатывать правописание слов; активизировать речемыслительную деятельность. К словесным играм можно отнести следующие: анаграммы, кроссворды, поиск слов среди

буквенного хаоса (Wordsearch) и др.

Некоторые из игр предполагают групповую работу, командное соревнование (например, HotChair, Конструктор и др.), некоторые — работу в парах; такие игры как «Виселица», «Анаграммы», «Wordchain» уместно проводить фронтально, представляя материал на доске. Организуя игру на занятии по иностранному языку в средне-специальном учебном заведении, преподавателю следует учитывать общие методические принципы. Поэтому преподаватель должен быть готов объяснить, как игра поможет студентам в изучении иностранного языка.

На этапе warm-up, когда задачей преподавателя является актуализация имеющихся у студентов знаний, опыта по определенной теме, «настраивание» на работу, можно предложить студентам поиграть в «Пропавшие буквы», «Unscramble», «Конструктор». При этом слово должно быть либо уже знакомо большинству студентов, либо может быть предугадано исходя из темы. Например, слово «adventure» в игре «Пропавшие буквы» может быть представлено на доске как «. d v . p t . g .» в рамках обсуждения общей темы «adventureholidays».

В игру «WordChain» можно играть со студентами начального уровня обучения, поскольку зачастую она содержит короткие, простые слова из 3- 4 букв. Однако, если используются дефиниции изменяемых слов, задача для студентов усложняется. Некоторые игры можно использовать для презентации новых слов, заостряя внимание на их правописании. Преподавателю можно посоветовать не «брать весь удар» по составлению игры на себя, а делегировать часть работы студентам — например, по выбору лексических единиц в игру в рамках темы. Таким образом, они чувствуют себя вовлеченными, ответственными за правильность презентации материала, за успех игры.

Анализируя все вышеизложенное,

можно сделать вывод, что наиболее продуктивными и актуальными методами обучения иностранному языку на данный момент являются коммуникативная и проблемная методики. В связи с этим были предложены основные формы и приёмы обучения иностранному языку, которые наиболее активизируют коммуникативную и познавательную деятельности.

Список литературы

- 1 Послание экс-президента Республики Казахстан Н.А.Назарбаева народу Казахстана Стратегия «Казахстан-2050» // <https://www.akorda.kz>
- 2 Меирбеков А.К., Бегайдарова А.Е. Проблемы, с которыми сталкиваются учителя при обучении английскому языку в средних школах // Современные наукоемкие технологии. — 2021. — № 9. — С. 204-210
- 3 Ниязова А.Е. Подход к определению иноязычной языковой подготовленности выпускников казахстанских вузов в профессиональной среде // Педагогикалық ғылымдар сериясы. №1 (66) 2021. — С.28-34
- 4 Утебаева Б.Т. Современные методики преподавания английского языка Наука и мир. Международный научный журнал. - №1(29), 2016. — С.94-99
- 5 Тошматов О.Ш. современные методики преподавания английского языка // Экономика и социум. 2018. № 6 (49). URL : <https://cyberleninka.ru/article/n/sovremennye-metodiki-prepodavaniya-angliyskogo-yazyka-1> (дата обращения: 03.12.2023).
- 6 Утебаева Б.Т., Жаксымбетова Г.М. Современные методики преподавания английского языка // Наука и Мир. 2016. Т. 3. № 1 (29). С. 47-48.
- 7 Стронин М.Ф. Обучающие игры на уроке английского языка. — М.: Просвещение, 1984. — 112с.

Назымбекова Лейла Даулеткызы

Город Кокшетау, Кокшетауский Высший колледж «Арна»,
Учитель английского языка

Жаңаберген Дінмұхамед Өмірбекұлы Байсов Ғазиз Тілеумағамбетұлы

Ақтөбе қаласы,

ШЖҚ «Кеңес Одағының Батыры Мәншүк Мәметова атындағы

Ақтөбе жоғары медициналық колледжі».

Мейіргер ісі ЦӘК оқытушылары

ҚАЗАҚСТАНДА ПАЦИЕНТТІҢ АВТОНОМИЯСЫ ЖӘНЕ ШЕШІМ ҚАБЫЛДАУҒА ҚАТЫСУЫ

Қазақстанда пациенттің автономиясы және шешім қабылдауға қатысуы — бұл денсаулық сақтау саласындағы маңызды этикалық, құқықтық және клиникалық тақырыптардың бірі. Бұл терминдер пациенттердің өз денсаулықтарына байланысты шешімдерді еркін және ақпараттандырылған түрде қабылдауын білдіреді. Бұл, әсіресе, медициналық диагноз қою, емдеу таңдауларын қабылдау және жеке денсаулық сақтау тәжірибелерінің контекстінде айқын көрінеді.

Пациенттің автономиясы мен шешім қабылдау құқығы денсаулық сақтау саласында пациенттердің дербестігін, құқықтарын және қажеттіліктерін қорғаудың негізгі элементі болып табылады. Бұл тақырыптар пациенттердің медициналық процестерге қатысуын қамтамасыз етеді және олардың денсаулық сақтау шешімдерінде белсенді рөл атқаруына мүмкіндік береді. Мейіркелер кейде пациенттің өз денсаулығына байланысты шешім қабылдауға құқығын жеткілікті деңгейде құрметтеуі тиіс. Бұл, әсіресе, ағымдық емдеу туралы шешім қабылдау кезінде маңызды.

Қазақстанда пациенттің автономиясы мен шешім қабылдауға қатысуына қатысты мәселелер бірнеше аспектілерге байланысты болуы мүмкін. Бұл аспектілердің ішінде мәдени нормалар, медициналық дәстүрлер және пациенттердің ақпараттандыру деңгейі бар.

Мысалы, Қазақстанда кейбір жағдайларда дәстүрлі медициналық тәжірибелер пациенттің жеке шешім қабылдау құқығын шектеуі мүмкін.

Диагносты Жасыру: Бір кең таралған мәселе — дәрігерлердің пациенттерге ауыр немесе өмірлік маңызды диагноздар туралы хабарламауды таңдауы. Мысалы, онкологиялық аурулардың диагнозын белгілі бір жағдайларда пациенттің отбасы мүшелеріне ғана хабарлау мүмкін, ал науқас өзінің нақты жағдайы туралы білмей қалуы мүмкін. Бұл тәсіл пациенттің эмоционалдық жағдайын қорғауға бағытталғанымен, оның автономиясын және өз денсаулығына байланысты шешімдер қабылдау құқығын шектейді.

Мәдени Факторлар: Мәдени факторлар да маңызды рөл атқарады. Кейбір жағдайларда, Қазақстан сияқты дәстүрлі қоғамдарда, отбасы мүшелері пациенттің медициналық шешімдеріне көбірек араласуы мүмкін. Отбасы мүшелері пациенттің орнына шешім қабылдауы мүмкін, бұл кейде пациенттің жеке таңдауларын және қалауларын шектеуі мүмкін.

Құқықтық Аспектiлер: Қазақстандағы пациенттің құқықтары туралы заңнама пациенттердің автономиясын қолдауға және олардың медициналық шешімдерге қатысуын қамтамасыз етуге бағытталған. Дегенмен, практикада, пациенттердің өздерінің денсаулығына байланысты толық ақпарат алуы және осы ақпаратқа негізделген шешімдер қабылдауы

№26(01)24

DARA QAZAQ

Республикалық ғылыми - әдістемелік, ақпараттық танымдық педагогикалық журналы

үшін денсаулық сақтау жүйесінде кейбір жетілдірулер қажет болуы мүмкін.

Қазақстанда пациенттің автономиясы мен шешім қабылдауға қатысуына қатысты мәселелерді шешудің бірнеше тиімді жолдарын ұсынуға болады. Бұл жолдар денсаулық сақтау жүйесінде, заңнамада және қоғамдағы сана-сезімді өзгертуге бағытталған. Соның ішінде кейбір ұсыныстарды айта кететін болсақ:

Пациенттерді Ақпараттандыру: Пациенттерге олардың денсаулық жағдайы, мүмкін емдеу әдістері және олардың мүмкін салдарлары туралы толық және түсінікті ақпарат беру. Денсаулық сақтау саласындағы мамандарға пациенттермен қарым-қатынас жасауда этикалық нормалар мен пациенттің автономиясын сақтау бойынша білім беру.

Пациенттің Құқықтары Туралы Заңнаманы Күшейту: Пациенттердің автономиясын қолдауға және олардың шешім қабылдау процесіне қатысуына кепілдік беретін заңнамалық шараларды қабылдау.

Пациенттерге медициналық араласулар және емдеу тәсілдері туралы толық және нақты ақпарат беру жөніндегі талаптарды күшейту. Бұл ақпарат пациенттердің түсінікті тілде алуы қажет және олардың медициналық шешімдер қабылдау процесінде белсенді рөл атқаруына мүмкіндік беруі тиіс.

Пациенттердің өздерінің медициналық құқықтары жөнінде ақпарат алу құқығын нығайту. Мұны іске асыру үшін денсаулық сақтау мекемелері пациенттерге олардың құқықтары туралы ақпарат беруі тиіс.

Пациенттердің құқықтарының бұзылу жағдайларында олардың шағымдарын қарау және тиісті шараларды қолдану жүйесін нығайту. Бұл пациенттерге олардың құқықтары бұзылған жағдайда қалай әрекет ету керектігі туралы нақты нұсқаулар беру арқылы жүзеге асырылады.

Медициналық ақпараттың құпиялылығын қамтамасыз ету: Пациенттің медициналық ақпаратын қорғау және оны тек пациенттің келісімімен ғана бөлісу.

Пациентті және оның туыстарын оқу-ағарту жұмыстарын жүргізу

Пациенттің өзін-өзі басқаруына ынталандыру: Пациенттерді өздерінің денсаулық жағдайлары туралы білуге және оларды басқаруға ынталандыру.

Бұл ұғым пациенттерге өз денсаулықтары туралы ақпарат алу, түсіну және осы ақпаратқа негізделген шешімдер қабылдау қабілетін білдіреді. Бұл әдіс пациенттің ауруын басқаруға және өзінің денсаулық жағдайын жақсартуға көмектеседі. Пациенттерге өз аурулары туралы жеткілікті және түсінікті ақпарат беру. Бұл оларға өз денсаулықтарын басқару үшін қажетті білім мен құралдарды ұсынады. Сонымен қоса өздерінің симптомдарын бағалау, емдеу жоспарларын орындау және өзгертілген өмір салтын ұстану сияқты өзін-өзі басқару дағдыларын үйрету және пациенттерге отбасы мүшелері, дәрігерлер, мейірбикелер және басқа да медициналық мамандардан қолдау алуға мүмкіндік беру.

Қазақстанда пациенттің өзін-өзі басқаруына ынталандыру, денсаулық сақтау саласындағы сапаны жоғарылатуға және пациенттердің денсаулығын жақсартуға бағытталған. Бұл әдіс пациенттерге өз денсаулықтары туралы толық ақпарат алуға, олардың емдеу процесінде белсенді рөл атқаруына және денсаулық жағдайын жақсартуға көмектеседі.

Халықтың сана-сезімін ояту: Денсаулық сақтау саласындағы пациенттің автономиясының маңызы туралы хабардарлықты арттыру.

Мәдени Құндылықтарды Ескеру: Мәдени құндылықтар мен дәстүрлерді ескере отырып, пациенттің автономиясын қолдаудың тиімді жолдарын табу.

Бұл әдістер пациенттердің денсаулық сақтау процесіндегі автономиясын қолдауға және олардың өз денсаулықтары туралы шешімдер қабылдауына мүмкіндік береді деп ойлаймын. Осы арқылы пациенттердің денсаулық сақтау сапасы жақсарады және олардың жеке құқықтары қорғалады.

Қазақстанда пациенттің автономиясы мен шешім қабылдауға қатысуы — бұл денсаулық сақтау саласындағы маңызды

этикалық және құқықтық мәселе. Бұл аймақта пациенттерге өз денсаулығы туралы шешімдер қабылдау үшін қажетті ақпараттың қолжетімділігі, ақпараттандырылған келісімнің маңызы және пациенттердің құқықтарын қорғау мәселелері өзекті болып табылады.

"Қазақстан Республикасының Денсаулық Сақтау туралы Заңы" пациенттің автономиясын және олардың медициналық шешімдер қабылдау процесіне қатысуын қорғайды. Бұл заң пациенттерге ақпарат алу, медициналық араласуларға келісім беру және емдеу таңдаулары туралы шешімдер қабылдау құқықтарын береді.

Пациенттің автономиясын құрметтеу және ақпараттандырылған келісім медициналық этиканың негізгі қағидаттары болып табылады. Бұл әрбір пациенттің жеке құқықтарын және

денсаулық сақтау процесінде олардың белсенді рөл атқаруын қамтамасыз етеді.

Қазақстанда пациенттің автономиясы мен шешім қабылдауға қатысуы саласында одан әрі жетілдірулер жасау қажет. Бұл пациенттерді ақпараттандыруды жақсарту, медициналық қызметкерлердің этикалық білімін арттыру, пациенттердің шағымдарын тиімді қарау жүйесін дамыту және пациенттердің құқықтарын одан әрі нығайтуды қамтиды.

Қорытындылай келе, Қазақстанда пациенттің автономиясы мен шешім қабылдауға қатысуына қатысты мәселелерді шешу үшін заңнамалық, этикалық және практикалық дамуларды жүзеге асыру қажет. Бұл әрекеттер пациенттердің құқықтарын қорғауға және денсаулық сақтау саласында олардың орнықты рөл атқаруына ықпал ететін болады.

**Жаңаберген Дінмұхамед Өмірбекұлы
Баісов Фазиз Тілеумағамбетұлы**

Ақтөбе қаласы,

ШЖҚ «Кеңес Одағының Батыры Мәншүк Мәметова атындағы
Ақтөбе жоғары медициналық колледжі».
Мейіргер ісі ЦӘК оқытушылары

№26(01)24

DARA QAZAQ

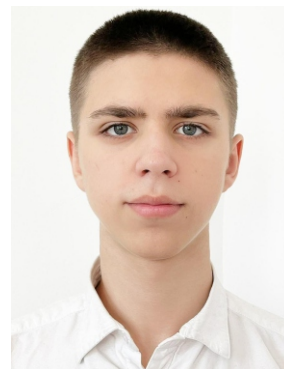
Республикалық ғылыми - әдістемелік, ақпараттық танымдық педагогикалық журналы

Рогожин Николаі Андреевич

г. Павлодар

ГУ «Комплекс «Музыкальный колледж-музыкальная школа-интернат для одаренных детей»,
ученик 9-го класса

Руководитель-педагог Ляхевич Виктория Викторовна

Сообщение на тему

«АБАЙ В КАЗАХСКОЙ НАЦИОНАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЕ»

*К порывам юные сердца зову
Я человечность ставлю во главу.
Кто корыстолюбив и бессердечен,
Тот мелкий человек по существу.
Абай.*

ВВЕДЕНИЕ

Неподражаемый творец казахской поэзии, прозы и музыки, Абай Кунанбаев — открыл новые пути развития, становления и процветания национальной литературы. Творческое, духовное, нравственное самосознание казахского народа, его мудрость, свободолюбие, патриотизм явились основополагающими категориями в творениях Абая. С абаевским наследием связано утверждение такого направления в искусстве, как реализм, проявившийся в казахской литературе; формирование казахского литературного языка. Плодотворное влияние мастера слова сказалось во всех аспектах казахской национальной культуры и искусства.

ДЕТСКИЕ ГОДЫ И ЮНОСТЬ АБАЯ КУНАНБАЕВА

Родился Абай 10 августа 1845 года в Чингизских горах нынешней Семипалатинской области. Отец его, Кунанбай, был представителем крупной казахской феодальной знати, жестким, влиятельным, своенравным человеком. Славные женщины - мудрая, справедливая

бабушка Зере и ласковая, остроумная мать Улжан из рода известных в степи острословов шаншаров («колющих»), - растили Ибрагима. С раннего детства в нем проявились такие качества, как внимательность, впечатлительность, за что бабушка нарекла внука Абаем, что значит «осторожный», «внимательный», «проницательный».

Содержание обучения религиозно-схоластического характера семипалатинского медресе, духовной мусульманской школы, куда девятилетний Абай был направлен отцом, - не в полной мере устраивало мальчика. Он решает самостоятельно поступить в русскую приходскую школу. Будущий философ уже в раннем возрасте заостряет внимание на высоком предназначении человека в жизни. Он мечтает заняться настоящим делом и для этого считает необходимым овладеть глубокими знаниями. В приоритете у Абая становится самообразование: чтение классической поэзии Востока, русской поэзии, прозы и литературы в целом Пушкина и Лермонтова, Толстого и Щедрина, Белинского и Чернышевского.

Отец мальчика видел будущее сына по-своему. Он считал, что Ибрагиму предназначено стать известным бием, управленцем рода Тобыкты. Кунанбай, забрав сына из школы, приближает его к себе и тем самым «обрекает» на не простую судьбу. Абай наблюдает, как разбираются споры, жалобы, видит междоусобные

родовые разногласия в аулах. Присутствует при решении сложных судебных дел, на которых бии показывают свои отточенное красноречие, остроумие и изворотливость. Часто разъезжает по аулам в качестве посланника отца. Но не бывает «худа без добра». Весь приобретенный опыт очень благотворно сказался на творчестве будущего поэта. Ведь перед ним открылся сложный, противоречивый и яркий мир, жизнь разных прослоек казахского общества, несправедливость и беззаконие, насилие богатых над бедными.

Будучи 15-летним подростком, Абай выступал посредником в спорах, обнаруживая свое превосходство в красноречии и логике. Приближаясь к 20-летнему возрасту, накопив судейский опыт, Абай становится одним из самых известных ораторов.

Поборник правды и справедливости, противник беззакония и патриархальщины — вот кем стал молодой Абай! Сформировавшаяся жизненная позиция будущего поэта стала вести к разрыву с отцом, к недовольству казахских феодалов.

ТВОРЧЕСКАЯ И ПРОСВЕТИТЕЛЬСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ. ЗРЕЛЫЕ И ПОСЛЕДНИЕ ГОДЫ ЖИЗНИ ФИЛОСОФА-ПРОСВЕТИТЕЛЯ

Действенным методом общественного развития Абай считал внедрение и популяризацию просвещения, знаний, культуры в народные массы населения родного края. Его литературные творения, стихотворения, полны глубокого смысла. Его стремление к изучению русской культуры и совместная работа с передовыми русскими интеллигентами (Е.П. Михаэлис, С.С. Гросс, Н.И. Долгополов) реализованы в формировании и развитии просветительских и демократических идей. Его вера в значимость просветительских задач перед обществом объясняют народность поэзии, ее реализм, отражение жизни казахского народа.

Ярко и самобытно проявляется

музыкальная грань творческой деятельности Абая. Широки и напевны мелодии его знаменитых песен «Айттым сәлем, қаламқас», «Көземнін қарасы», «Желсіз түнде жарық ай» и другие. Мелодичность, красота мотива, удобный для исполнения диапазон, запоминающийся стихотворный текст — всё это повлияло на скорейшее распространение песен в народе, завоевание их популярности.

Другая немаловажная сторона деятельности Абая Кунанбаева — это переводы на родной язык произведений классической русской литературы. Вся база творческой лаборатории, и произведения собственного сочинения, и переводы, распространялись в народе довольно быстро и в устной, и в рукописной форме. Популярность и авторитет поэта основывались на его ярком таланте и остром уме, гуманности, справедливости, любви к своему народу. Но реакционеры и феодалы, русские чиновники-колонизаторы и муллы не принимали позицию Абая, и, более того, сочиняли доносы, чинили препятствия. Обыски, запреты на общение с русскими политическими ссыльными, тайный надзор — вот плата за правду и борьбу за светлое будущее родного народа!

Поэт был раздавлен и личным горем. В 1896 году ушел из жизни его гениальный, просвещенный сын Абдирахман, который постигал знания в Петербурге. Здоровье Абая было значительно подорвано. Смерть ещё одного сына Магауи, талантливого и успешного поэта, Абай пережить не мог.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Невероятно огромное наследие Абая Кунанбаева как бы подводит итог развитию и становлению казахской поэтической культуры XVIII начала XIX веков. Отношение к окружающей действительности, внутренний мир поэта с наибольшей полнотой проявились в лирической поэтике. Стихотворения различны по тематике: социально-политическая, сатирическая, философская

№26(01)24

DARA QAZAQ

Республикалық ғылыми - әдістемелік, ақпараттық танымдық педагогикалық журналы

раздумья, пейзажная лирика, стихи о любви, дружбе, поэзии, науке. Человек, познакомившись с творчеством Абая, непременно начинает задумываться над смыслом жизни, счастьем человека, нравственными идеалами, своим собственным предназначением.

СПИСОК ЛИТЕРАТУРЫ

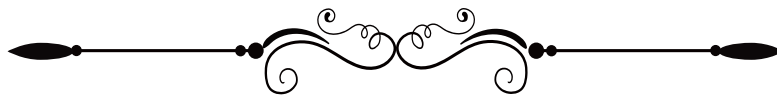
- 1.Н.Анастасьев «Абай» из цикла «Жизнь замечательных людей», 2008г., Москва
- 2.Н.Диканбаева учебник «Казахская музыкальная литература», 2006г., Алматы
3. Энциклопедия о жизни и творчестве Абая Кунанбаева, 1995г., Алматы

Рогожин Николай Андреевич

г. Павлодар

ГУ «Комплекс «Музыкальный колледж-музыкальная школа-интернат для одаренных детей»,
ученик 9-го класса

Руководитель-педагог Ляхевич Виктория Викторовна

ВЛИЯНИЕ ОБЩЕСТВЕННЫХ СТЕРЕОТИПОВ НА СОЗАВИСИМОСТЬ У ЖЕНЩИН

Аннотация

Данная статья рассматривает влияние общественных стереотипов на развитие созависимости у женщин. Общество создает определенные ожидания относительно роли женщины, часто ставя ее в позицию главного заботника, преданного и готового жертвовать своими потребностями во благо других. Исследование концентрируется на влиянии таких стереотипов на формирование созависимого поведения у женщин в отношениях, профессиональной сфере и их личной жизни. Анализируются механизмы, посредством которых общественные ожидания о роли женщины способствуют развитию созависимости. Также представлены стратегии преодоления созависимости, включая психологическое самоанализ, изменение мышления и поддержку от окружающих. В итоге статья обращает внимание на важность осознания и изменения общественных стереотипов для поддержания здоровых отношений и психологического благополучия женщин.

Ключевые слова: созависимость, самоидентичность, общественные стереотипы, рефлексия, самосознание.

Annotation

This article examines the influence of social stereotypes on the development of codependency in women. Society creates certain expectations about the role of a woman, often putting her in the position of the main worker, devoted and ready to sacrifice her needs for the benefit of others. The research focuses on the influence of such stereotypes on the formation of codependent behavior in women in relationships, professional sphere and their personal lives. The mechanisms by which public expectations about the role of women contribute to the development of codependency are analyzed. Strategies for overcoming codependency are also presented, including psychological introspection, mindset change, and support from others. As a result, the article draws attention to the importance of awareness and changing social stereotypes for maintaining healthy relationships and psychological well-being of women.

Keywords: codependency, self-identity, social stereotypes, reflection, self-awareness.

Введение:

Понятие «созависимость» в настоящее время не имеет четкой теоретической структуры. Слово «созависимость» состоит из двух частей: зависимость — потеря свободы, рабство; со — что означает "совместный".

Проведенный анализ литературы позволяет рассмотреть некоторые теории возникновения понятия. Исторически самые близкие ссылки на созависимость найдены в описаниях зависимых личностных паттернов. Э.Крепелин подчеркивал «нерешительность воли» зависимых пациентов. Э.Фромм выделял индивидов, которые демонстрировали «рецептивную ориентацию» и рассматривал термин как описательный для людей, имеющих проблемы из-за своего сверхдоверия, потребности поддерживать других и уверенности в собственной беспомощности. К.Хорни описывала невроз, который характеризуется зависимостью от других, являющейся условием для собственной самореализации. Она назвала этот тип зависимости как «самоуничтожение» (Томчук Н.В., 2018).

Созависимость — это комплексное психологическое состояние, характеризующееся чрезмерной вовлеченностью в жизнь и потребности других, при игнорировании собственных потребностей. В контексте женщин, этот феномен нередко связан с общественными стереотипами и ожиданиями, создаваемыми обществом относительно их роли в семье, обществе и профессиональной сфере (Богданова О.В., 2020).

Роль общественных стереотипов в формировании созависимости

Общественные стереотипы в формировании созависимости у женщин является важным исследуемым аспектом в психологии и социологии. Общество оказывает существенное влияние на формирование поведенческих норм и ожиданий, включая представления о том, как женщины должны вести себя и какие роли им следует играть (Ибрагимова К.Э., 2020). Эти стереотипы создают основу для развития созависимого поведения у женщин.

Формирование ожиданий и ролевых стереотипов: Общество формирует определенные представления о том, какими должны быть "идеальные" женщины. Эти стереотипы включают в себя ожидания быть заботливой, преданной, готовой жертвовать своими потребностями ради блага других. Например, стереотип о "заботливой матери" предполагает, что женщина должна отдавать все свои силы и время на заботу о семье, игнорируя свои собственные потребности (Удачина П.Ю., Медведева Ю.Н., 2021).

Усиление чрезмерной заботы и жертвенности: Когда женщина воспринимает эти стереотипы как норму, она склонна подавлять свои собственные потребности ради соответствия общественным ожиданиям. Она может ощущать давление и чувствовать вину, если посвящает время себе или заботится о себе, вместо того чтобы уделять внимание другим.

Формирование самоидентичности: Женщины часто вынуждены принимать образ "идеальной женщины", чтобы соответствовать стереотипам и ожиданиям общества. Это может привести к потере собственной самоидентичности и подавлению личностных потребностей и ценностей.

Поддержание цикла созависимости: Общественные стереотипы, укорененные в культуре, могут поддерживать цикл созависимости. Женщины, чья самоидентичность зависит от соответствия стереотипам, могут испытывать дополнительное стрессовое давление, когда они пытаются отстоять свои собственные потребности, что поддерживает созависимое поведение.

Сложности в изменении отношения к себе: Преодоление созависимости требует изменения отношения к себе и своим потребностям, что может быть сложно из-за укорененных стереотипов и ожиданий общества. Женщины могут испытывать внутреннее сопротивление в изменении этого установленного образа.

Созависимость: факторы и проявления у женщин

Созависимость у женщин проявляется в различных сферах:

- В отношениях: женщины, страдающие созависимостью, могут быть чрезмерно преданными и заботливыми к партнеру или семье, утрачивая собственную самоидентичность.
- В профессиональной сфере: некоторые женщины жертвуют своими профессиональными целями, чтобы соответствовать общественным стереотипам и ожиданиям.
- В публичной жизни: стереотипы о роли женщины как "заботливой матери" могут усиливать созависимость в отношениях с друзьями и членами семьи.

Механизмы формирования созависимости под влиянием общественных стереотипов

Созависимость, как сложное психологическое состояние, часто формируется под воздействием различных факторов, включая общественные стереотипы. Механизмы формирования созависимости под их влиянием являются многогранными и могут оказывать значительное воздействие на психологическое и эмоциональное состояние человека, особенно у женщин.

Прежде всего, общественные стереотипы о роли и поведении женщин могут формировать представления о том, что их главная ценность заключается в заботе, поддержке и жертвенности. Эти ожидания могут приводить к непрерывному желанию удовлетворить потребности других людей, игнорируя собственные желания и потребности. Постоянное ориентирование на помощь и поддержку окружающих становится основой для созависимости.

Другим механизмом формирования созависимости является страх быть отвергнутым обществом. Женщины могут испытывать давление со стороны общества, которое оценивает их по соответствию стереотипным образцам женского поведения. Это может приводить к стремлению подчиниться ожиданиям и стереотипам, даже если это противоречит их собственным желаниям и убеждениям.

Также важным механизмом формирования созависимости является формирование низкой самооценки у женщин под влиянием общественных стереотипов. Если общество постоянно подчеркивает важность жертвенности и бескорыстности у женщин, то отступление от этих стереотипов может восприниматься как неудача или неполноценность. Это может усилить желание удовлетворить потребности других за счет своих собственных интересов и благополучия.

Преодоление созависимости: стратегии и решения

Преодоление созависимости представляет собой комплексный процесс, требующий внимательного анализа психологических и поведенческих аспектов (Акопов А.Ю., 2009). Исследования показывают, что созависимость у женщин часто связана с общественными стереотипами и ожиданиями, что оказывает значительное влияние на их поведение и психологическое состояние. Разработка стратегий для преодоления этого состояния представляет собой важную задачу в психологической практике и социальных исследованиях (Воронина О.А., 1999).

Важным этапом в преодолении созависимости является осознание проблемы. Индивидуальный анализ собственного поведения, осознание чрезмерной преданности и заботы о других на фоне игнорирования собственных потребностей играют ключевую роль в этом процессе (Воронина О.А., 1999). Консультации с квалифицированным специалистом - психологом или психотерапевтом - обеспечивают поддержку и руководство в идентификации основных причин созависимости и разработке стратегий для ее преодоления.

Работа над установлением границ и развитием навыков самоуважения является важным компонентом преодоления созависимости (Гудова М.Ю., 2015). Осознание собственных потребностей, уважение к себе и установка здоровых границ в отношениях со значимыми другими позволяют выйти из замкнутого цикла созависимости.

Изменение когнитивных установок и пересмотр собственных убеждений также является необходимым шагом в процессе преодоления созависимости. Это включает в себя отказ от общественных стереотипов о женской роли и переосмысление своего места в отношениях и обществе [Гудова М.Ю., 2014).

Наконец, поддержка со стороны окружающих, семьи, друзей или группы поддержки играет важную роль в успешном преодолении созависимости". Обмен опытом и поддержка от людей, которые могут предоставить поддержку и понимание, существенно облегчают этот путь к изменению паттернов поведения и мышления (Бредихин С.Н., Серебрякова С.В., Лиховид А.А., 2020).

Таким образом, преодоление созависимости у женщин - это комплексный процесс, который требует глубокого самоанализа, изменения установок и поддержки со стороны специалистов и окружающих. Этот процесс важен для установления здоровых отношений с самой собой и окружающими людьми, а также для личностного роста и развития (Дубровина И.В., 2003).

- Для преодоления созависимости у женщин необходимо:
- Психологический самоанализ: Женщины должны осознать и оценить свои собственные потребности и приоритеты, а также выработать здоровые границы в отношениях с окружающими.
  - Развитие рефлексии и самосознания: Женщины должны научиться отличать заботу о себе от чрезмерной жертвенности и приспособления к стереотипам.
  - Поддержка со стороны общества: Общество должно создавать условия для изменения стереотипов и предоставлять женщинам возможности для саморазвития и самореализации вне рамок традиционных ролей (Дударева А.А., 2003).

Заключение

В заключение можно отметить, что общественные стереотипы играют значительную роль в формировании и поддержании созависимости у женщин. Навязанные обществом ожидания, предрассудки и ограничения, связанные с женской ролью и поведением, создают условия для развития созависимости. Женщины могут испытывать давление со стороны общества на подчинение, жертвенность, отказ от собственных потребностей в пользу других, что способствует формированию неадаптивных отношений и созависимого поведения (Семикина Ю. Г., 2012).

Это подчеркивает необходимость изменения общественных установок и стереотипов о женщинах, развития гендерной равенства и поддержки индивидуальной автономии каждой женщины. Осознание влияния стереотипов и их воздействие на формирование созависимости может способствовать более здоровым и осозанным межличностным отношениям, а также повышению самосознания и самооценки у женщин. Развитие критического мышления и более гибких гендерных ролей в обществе может быть ключевым шагом к снижению уровня созависимости и созданию более эмансипированной и поддерживающей среды для всех людей.

Список использованной литературы

1. Томчук Н. В. Теоретический анализ проблемы созависимости // Молодой ученый – 2018 г. № 48 (234). С.10.
2. Богданова О.В. Особенности психологической защиты и совладания у созависимых // Российская наука в современном мире. Сборник статей XXXII международной научно-практической конференции. 2020. С. 97-101.
3. Ибрагимова К.Э. Созависимость в межличностных отношениях: эмпирическое исследование социально-психологических предпосылок. // Психосоциальная адаптация в трансформирующемся обществе: субъект-субъектная коммуникация как фактор социализации индивида. Материалы V Международной научной конференции. Минск, 2020. С. 88-91.
4. Удачина П.Ю., Медведева Ю.Н. Особенности субъектности юношей и девушек с различным уровнем созависимости // Общество: социология, психология, педагогика. 2021. № 1 (81). С. 55-61.
5. Акопов А.Ю. Свобода от зависимости. Социальные болезни личности. - СПб.: Речь, 2009. С. 20-25.
6. Воронина О. А. Свобода слова и стереотипный образ женщины в СМИ // Знамя. 1999. № 2. URL: <https://magazines.gorky.media/znamia/1999/2/svoboda-slova-i-stereotipnyj-obraz-zhenshhiny-v-smi.html>.
7. Гудова М. Ю. Чтение в эпоху постграмотности: культурологический анализ: дис. ... д-ра культурологии. Екатеринбург, 2015. 329 с. С. 248-250.
8. Гудова М. Ю. Женское чтение в социальных сетях // Известия Уральского федерального университета. Сер. 1, Проблемы образования, науки и культуры. 2014. Т. 132, № 4. С. 94-99.

9. Осинская С.А. Системная детерминация созависимости: некоторые подходы к объяснению феномена / С.А. Осинская, Н.А. Кравцова // Вестник психиатрии и психологии Чувашии, 2016. - Т. 12. - № 1. - С 42-56.
10. Бредихин С. Н., Серебрякова С. В., Лиховид А. А. Динамика восприятия гендерных ролей: сравнительно-сопоставительный анализ между США и Россией // Вестник Адыгейского государственного университета. Сер. 1, Регионоведение: философия, история, социология, юриспруденция, политология, культурология. 2020. № 2. С. 92-103.
11. Дубровина, И.В. Психология: Учебник для студ. сред. пед. учеб. заведений / И.В. Дубровина, Е.Е. Данилова, А.М. Прихожан; Под ред. И.В. Дубровиной. - 2-е изд., стереотип. - М.: Издательский центр «Академия», 2003. С.150-156.
12. Дударева А. А. Рекламный образ. Мужчина и женщина. М.: РИП-холдинг, 2003. - 222 с. С. 45-50.
13. Семикина Ю. Г. Проблема реализации тендерных стереотипов в художественных произведениях авторов-женщин конца XX - начала XXI в. // Известия Волгоградского государственного педагогического университета. 2012. Т. 70, № 6. С. 122-125.

Мырзабай Ақжарқын Серікқызы
Казахский национальный университет им. аль-Фараби,
Алматы, Казахстан

**Эрикова Алина Эриковна,
Адамжанова Жанна Арынтаевна**

Астана қаласы, Астана Халықаралық Университеті
2 курс магистранты, б.ғ.к, қауымдастырылған профессор

БИОЛОГИЯ ПӘНІ БОЙЫНША ЗЕРТХАНАЛЫҚ ЖҰМЫСТАРДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ ЖӘНЕ ЖҮРГІЗУ

Биология ғылымында қоршаған әлем туралы көптеген нақты ақпарат бар, сонымен қатар фактілерді табуға және теорияларды дамытуға, яғни білімді жинақтау процесін жүзеге асыруға, содан кейін оларды өзгертуге мүмкіндік беретін әдістер жиынтығы бар.

Ғылымды адамның қызығушылығы дамытады, ал мұғалімнің міндеті — оқушылар білім жиынтығын есте сақтап қана қоймай, оларды зертханалық жұмыс барысында меңгеру және қолдану.

Зертханалық жұмыс барысында студенттер ғылыми зерттеу әдістері туралы қарапайым түсінік алады. Бұл практикалық әдіс оқушыларға ғылымның қорытындыларын іс жүзінде тексеруге, оқушылардың зияткерлік және әлеуетті шығармашылық қабілеттерін анықтауға және дамытуға мүмкіндік береді. Зертханалық жұмыстарды жүргізу мәселені іздеуге және шешуге бағытталған ойлау процесін ынталандырады.

Мектепте зертханалық жұмыстарды ұйымдастыру және жүргізу кезінде белгілі бір қиындықтар жиі кездеседі. Көп жағдайда олар мұғалімдердің зертханалық жұмыстың мәні мен маңыздылығын түсінбеуінен, әдістемелік тәжірибенің болмауынан туындайды.

Бұл тақырыптың өзектілігі оқыту сапасын едәуір арттыру, жан-жақты дамыған тұлғаны қалыптастыруды қамтамасыз ету қажеттілігімен анықталады. Адамның үйлесімді дамуы шындықты белсенді білуден тыс мүмкін емес.

Зертханалық жұмыстардың оқу үрдісінде үлкен маңызы бар, өйткені олар дидактиканың маңызды принциптерін — белсенділік тәсілін және оқу процесін

ізгілендіруді жүзеге асыруға мүмкіндік береді. Оқушы оқу объектісінен өз іс-әрекетінің субъектісіне айналады. Дамыта оқытудың сипаты белгісі — оқушының субъективті позициясы.

Зертханалық жұмыстарды зерттеу мәселелерімен келесі педагогтар мен психологтар айналысты: И.Ф. Харламов, Ю.К.Бабанский, П.И.Пидкасистый, В. Л. Полонский, Е. С. Рапацевич, Л. П. Крившенко, Б. Т. Лихачев, С. А. Смирнов, В.А.Сластенин және басқалар.

Биология бойынша зертханалық жұмыстарды ұйымдастыру және жүргізу мәселелерімен И.Н.Пономарева, Г.Н.Аквилева, Л.В.Байбородова, Н.М.Верзилин, В.М.Корсунская, Б.В.Всесвятский, И.Д.Зверев, А.Н.Мягкова, В.С.Конюшко, Б.Д.Комиссаров, Н.А.Рыков, А.А.Яхонтов және басқалар.

Ғылыми, психологиялық-педагогикалық және әдістемелік әдебиеттерде зертханалық жұмыстар екі тұрғыдан қарастырылады: оқыту әдісі ретінде (С. А. Смирнов, И.Ф.Харламов, П.И.Пидкасистый, Е.С.Рапацевич, Ю.К.Бабанский, Д.П.Гольнева, И.Н.Пономарева, В.Соломин, Г.Д.Сидельникова, Н.А.Рыков және т. б.) және оқу процесін ұйымдастырудың бір түрі ретінде (В. С.Конюшко, С.Е.Павлюченко, С.В.Чубаро, А.Н.Мягкова, Б.Д.Комиссаров, Б.Т.Лихачев, И.Д.Зверев, Н.В.Падалко, В.Л.Полонский және т.б.).

Зертханалық жұмыс — мұғалім мен оқушылардың өзара әрекеттесуін оқытудың практикалық әдістерінің бірі, ол мұғалімнің нұсқауы бойынша арнайы құрал-жабдықтарды пайдалана отырып экспери-

менттер жүргізуден тұрады.

Биологияны оқытудың педагогикасы мен әдістемесінде оқыту әдісі көбінесе мұғалім мен оқушылардың білім беру мақсаттарына жетуге бағытталған өзара байланысты іс-әрекетінің реттелген тәсілі ретінде анықталады. И.Т.Фроловтың философиялық сөздігінде әдіс мақсатқа жету тәсілі ретінде анықталады, белгілі бір жолмен реттелген қызмет.

Оқытудың практикалық әдісі ретінде зертханалық жұмыстарды тәжірибелер мен практикалық жұмыстарды көрсету әдісінен ажырату керек. Көрсету кезінде мұғалімнің өзі тиісті тәжірибелер жасайды және оларды оқушыларға көрсетеді. Зертханалық жұмыстарды оқушылар мұғалімнің жетекшілігімен және бақылауымен орындайды.

Бұл әдіс өз атауын латынның «laborare» сөзінен алды, бұл жұмыс дегенді білдіреді. Зертханалық жұмыс оқу процесін ұйымдастырудың тәсілі ретінде 1930-1932 жылдары Кеңес мектебінде танымал болды. Бұл әдіс американдық Далтон қаласында алғаш рет мұғалім Елена Паркхерст қолданған және далтон жоспары деп аталатын жеке оқыту жүйесінің бір түрі болды. Бұл жүйе зертханалық жүйе деп те аталды. Дәстүрлі сабақтардың орнына мектепте пәндік шеберханалар құрылды, онда әр оқушы мұғалімнен тапсырма алып, оның көмегін қолдана отырып жеке айналысады. Сабақ кестесі болған жоқ, ұжымдық жұмыс күніне бір сағат өткізілді. Қалған уақытта оқушылар материалды жеке жұмыс тәртібімен зерттеп, әр тапсырманың орындалуы үшін тиісті пәннің мұғаліміне есеп берді.

Зертханалық сабақтар биологияны оқытуда оқу-тәрбие жағынан өте құнды, өйткені:

- біріншіден, зертханалық жұмыстарда алынған білім есте жақсы және ұзақ уақыт қалады;

- екіншіден, зертханалық жұмыстарда оқушылар білімді дайын емес, тірі табиғат объектілерін тікелей зерттеу арқылы дербес алады

- үшіншіден, зертханалық жұмыстар

барысында оқушылар бірқатар практикалық дағдылар мен дағдыларды игереді;

- төртіншіден, зертханалық жұмыстар оқушылардың табиғатты зерттеуге деген қызығушылығын дамытады; бесіншіден, оқушыларды жұмысты белгілі бір нәтижеге жеткізуге үйретеді, саналы еңбек тәртібін тәрбиелейді.

Бұл әдістің мәні мынада: оқушылар теориялық материалды зерттей отырып, мұғалімнің басшылығымен осы материалды практикада қолдану үшін практикалық жаттығулар жасайды, осылайша әртүрлі дағдылар мен дағдыларды дамытады.

Зертханалық жұмыстар бірқатар сипаттамалық белгілерге ие:

- * сыныпта немесе биологиялық кабинетте мұғалімнің тікелей басшылығымен арнайы белгіленген уақытта өткізіледі;

- * оқу объектілері студенттерге тікелей сенсорлық қабылдау және егжей-тегжейлі зерттеу үшін беріледі;

- * алынған объектілер мұғалімнің ауызша мақсаты мен жазбаша нұсқаулары негізінде зерттеледі.

Зертханалық жұмыстар ғылыми таным принципіне негізделген, яғни оқушылардың іс-әрекеті білім алудың табиғи барысы көрініс табатындай етіп жоспарланған: тәжірибе, бақылаулар, эксперименттер жүргізу барысында алынған фактілерден, гипотезаларды талқылау арқылы білімге.

Зертханалық жұмыстардың әртүрлі жіктелімдері бар:

- 1) оқушылардың қызметін ұйымдастыру формасы бойынша осылай бөлінеді: ұжымдық, топтық (буындық) және жеке зертханалық жұмыстар;

- 2) мазмұны бойынша: өсімдіктер биологиясы, жануарлар биологиясы, адам биологиясы, жалпы биология бойынша зертханалық жұмыстар;

- 3) зоология сабақтарында пайдаланылатын биологиялық ақпарат көздері бойынша типтік жануарларды зерттеу бойынша зертханалық жұмыстар, микроскоппен зертханалық жұмыстар, әртүрлі үлестірмелі материалдармен зертханалық жұмыстар бөлінеді;

№26(01)24

DARA QAZAQ

Республикалық ғылыми - әдістемелік, ақпараттық танымдық педагогикалық журналы

4) оқушылардың оқу-танымдық қызметінің сипаты бойынша: репродуктивті, ішінара-іздестіру және зерттеу типі.

Биология курсындағы зертханалық жұмыстар оқу бағдарламасының маңызды органикалық бөлігі болып табылады. Оларды орындау әр мұғалім үшін міндетті болып табылады, бұл оқушылардың білім деңгейін арттыру және алған білімдерін іс жүзінде пайдалану дағдыларын алу үшін қажет. Зертханалық жұмыс — бұл студенттердің білімді ғана емес, сонымен қатар дағдыларды (практикалық, интеллектуалды және жалпы білім беру) игеруінің негізі.

Зертханалық жұмыстарды бағдарламаларға қосу олардың барлық мектептерде міндетті екендігін көрсетеді. 9-сыныптың биология бағдарламаларын талдау нәтижесінде біз Зертханалық жұмыстардың ең көп санын (9) В. В. Пасечкиннің «Жалпы биология мен экологияға кіріспе» бағдарламасы (102 сағат); және И.Н.Пономарева, Н.М.Чернованың «Жалпы биология негіздері» бағдарламалары бойынша (68 сағат) және В.Б.Захаров «Биология. Жалпы заңдылықтар» бойынша 5 зертханалық жұмыс қарастырылған. Биология бойынша бағдарламаларды салыстыру кезінде 10-11 сыныптар да В.В.Пасечкиннің «Жалпы биология» бағдарламасында. 8 зертханалық жұмысы қарастырылған: 10 — сыныпта (68 сағат) — 6 және 11 — сыныпта (68 сағат) - 2 зертханалық жұмыс, ал В.Б.Захаровтың «Жалпы биология» бағдарламасы бойынша (136 сағат) — барлығы 5 зертханалық жұмыс.

Зертханалық жұмыстармен сабақ ұйымдастыра отырып, мұғалім жұмыстың мақсаты мен мазмұнын дәл анықтап, оның барысын анықтап, оның әр бөлігінің ұзақтығын дәл жоспарлауы, тапсырмалар құрастыруы, Зерттеу нысандарын алдын-ала дайындап, барлық қажетті жабдықты таңдауы керек.

Зертханалық жұмыстарда мұғалім

логикалық, ұйымдастырушылық және техникалық әдістемелік әдістерді қолданады. Зертханалық жұмыс мұғалімнің мақсатын анықтаудан басталады, содан кейін Нұсқаулық жасалады (ауызша, сурет, табиғат, модель арқылы). Осыдан кейін зертханашылар құралдарды, құралдарды және үлестірмелі материалдарды таратады. Оқушылар жұмысқа кіріседі, бақылаулар мен тәжірибелер жүргізеді, содан кейін дәптерлерге жазбалар жасайды. Жұмыс аяқталғаннан кейін оқушыларға берілген материалдар мен құралдарды зертханашылар жинайды. Қорытындылай келе, мұғалім оқушылармен бірге атқарылған жұмыстың қорытындысын шығарады және қорытынды жасалады. Үйге тапсырма беріледі.

Биологиядағы Зертханалық жұмыстардың құрылымын оқытудың практикалық әдісі ретінде схема түрінде ұсынуға болады: есептер шығару → зерттелетін материал мазмұнының ерекшеліктері туралы сындарлы әңгіме → бақылаулар мен тәжірибелерді өз бетінше орындау → нәтижелерді бекіту, қорытындыларды қалыптастыру → қорытынды әңгіме.

Мұғалім зертханалық жұмыстарды жүргізу кезінде әртүрлі оқыту құралдарын пайдаланады, атап айтқанда: табиғи (тірі жануарлар мен өсімдіктер, микропрепараттар, дымқыл препараттар, коллекциялар, гербарий, остеологиялық препараттар, тұлыптар); бейнелеу (муляждар, модельдер, кестелер); ауызша (Нұсқаулық карточкалар, мұғалімнің сөзі, оқулық); зертханалық жабдықтар (оптикалық аспаптар, реактивтер мен бояғыштар, құралдар).

Осылайша, біз отандық педагогика мен биологияны оқыту теориясы мен әдістемесінде зертханалық жұмыстарды ұйымдастыру және жүргізу мәселесіне ғылыми көзқарастарды талдадық.

Эрикова Алина Эриковна,

Адамжанова Жанна Арынтаевна

Астана қаласы, Астана Халықаралық Университеті

2 курс магистранты, б.ғ.к, қауымдастырылған профессор

Мурзабаев Марат Оразбекович

Бастөбе сервистік — техникалық колледжі,
Өндірістік оқу шебері

ҚОЗҒАЛТҚЫШ ТУРАЛЫ ТҮСІНІК

№130 бұйрығына 35-қосымша

Бастөбе сервистік — техникалық колледжі

Сабақ тақырыбы «Қозғалтқыш туралы түсінік»

Модуль /пән атауы: Модуль/пән: КМ1 Автокөлік құрылымы

Дайындаған педагог: Мурзабаев Марат

20_ жылығы " " _____

1.Жалпы мәліметтер:

Курс, оқу жылы, 2023-2024 оқу жылы, топ:202; Курс: 1;

Сабақ типі: Алған білімді іс-тәжірибеде қолдану

2. Мақсаты, міндеттер: Шыңдау туралы ақпараттармен.

2.1 Оқу сабақтары барысында білім алушылар игеретін кәсіби біліктердің тізбесі:

1. Қозғалтқыштар туралы түсінік;

2. Қозғалтқыштардың түрлерін біледі

3. **Сабақты жабдықтау;** Слайд-презентация, фотосуреттер, бейнеролик т.б.

3.1 Оқу-әдістемелік құрал-жабдықтар, анықтамалық әдебиеттер; Автокөлік құрылымы А.Ордабаев, компьютер, гамамтор желісі т.б.

3.2 Техникалық құралдар, материалдар: Компьютер, металдар фото суреттер, бейнероликтер т.б.

4. Сабақтың барысы:

1. Ұйымдастыру кезеңі;

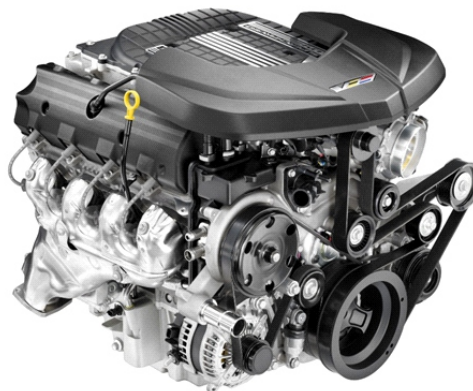
2. Үй тапсырмасын қайталау, сұрау;

3. Жаңа сабақ өтуге дайындық;

4. Жаңа сабақ өту;

Мазмұны:

Қозғалтқыш — белгілі бер жанармайдың іштен жанғанда бөлінетін жылу энергиясын механикалық энергияға өзгертетін қондырғы. Мұндай энергияны өзгерту кезінде қозғалтқыштың иінді білігі айналу моментіне өзгереді де, нәтижеде қозғалтқыштың айналуы бірнеше механизмдер арқылы автокөліктің жетекші доңғалақтарына жеткізіледі. Қазіргі таңда автокөліктердің көпшілігінде поршеньді-карбюраторлы және инжекторлы немесе поршеньді-дизельді қозғалтқыштар қолданылады. Әдетте қозғалтқыш автокөліктің алдыңғы жақ бөлігіне орналасады. Атокөліктің шассиі механизмдері мен жүйелеріне: трансмиссия, аспа жүйесі, жетекші және жетектелуші доңғалақтары, белдіктері, рульдік басқару және тежеу жүйелері жатады.

№26(01)24

DARA QAZAQ

Республикалық ғылыми - әдістемелік, ақпараттық танымдық педагогикалық журналды

<https://www.youtube.com/watch?v=PXDFulMHNZw>

1. Сабақ бойынша рефлексия:
Өз ісімді тәжірибемен ұштастыру;
1. Сабақ мен үшін қызықты болды Себебі: _____
2. Алған білім мен үшін жеткіліксіз болды Себебі: _____
3. Менің көңіл-күйім Себебі: _____
4. Мен ештеңе түсінбедім Себебі: _____
2. Үй тапсырмасы: Газтартушы механизм

Тақырыбы: «Кіл жүйрікте кім жүйрік»

Мақсаты: Білімгерлерді белсенділікке, білімді, жан - жақты болуға, өзіне деген сенімділік қасиеттерін қалыптастыруға бейімдеу, логикалық ойлауларын және жауапкершілікке, тиянақтылыққа қалыптастыру. Алға қойған мақсатқа жете білуге тәрбиелеу.

Қатысушылар: 213, 209, 202 топ

Мамандық: «07160600 - Ауыл шаруашылығын механикаландыру»
«07161300 - Автомобиль көлігіне техникалық қызмет көрсету, жөндеу және пайдалану»

Орындағандар: Мурзабаев М.О.

Елімізде кең тараған көлік саласы?

Автокөлік

Стартердің атқаратын қызметі қандай?

Иінді білікті іске қосу үшін

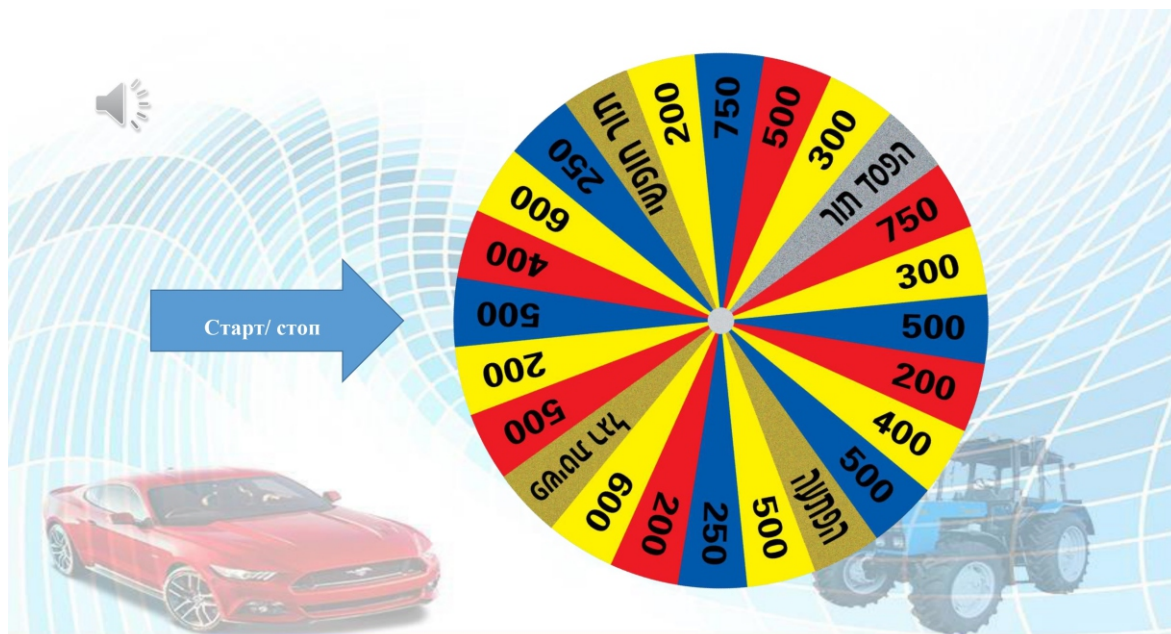

№26(01)24

DARA QAZAQ

Республикалық ғылыми - әдістемелік, ақпараттық танымдық педагогикалық журнал

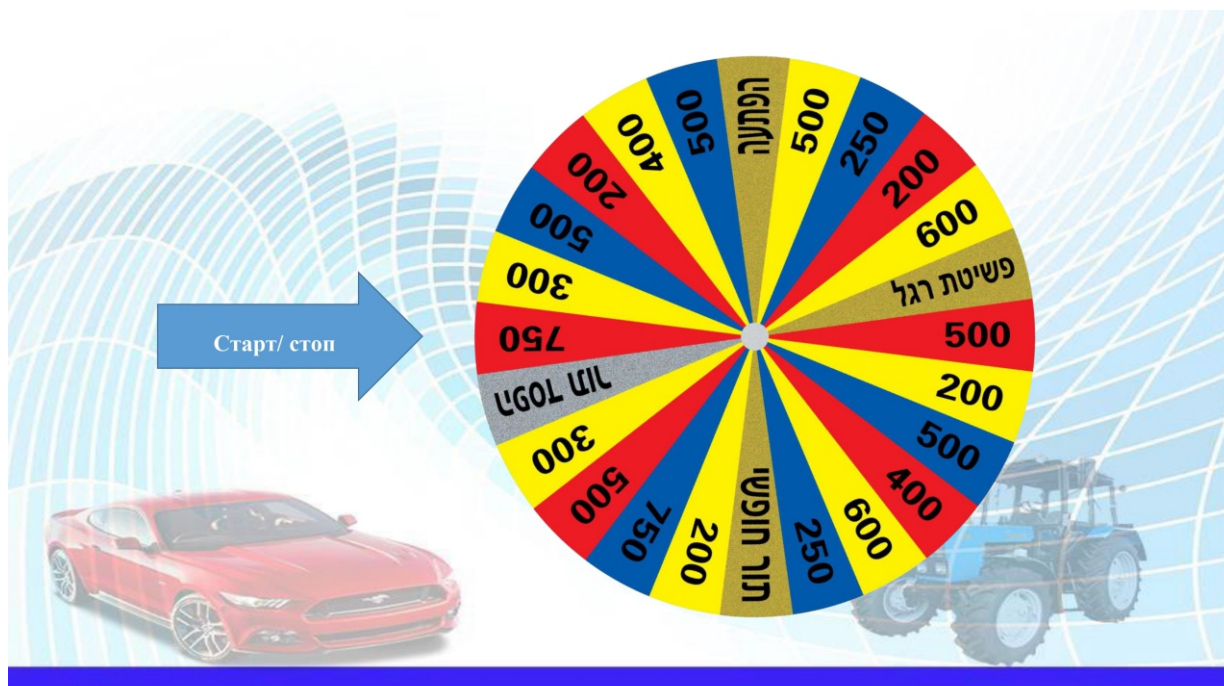
Қозғалқыштың бойындағы салқындату сұйықтығының қалыпты жұмыс температурасы қандай?

90-95 °C.

Беріліс қорабының міндеті?

Жылдамдықты арттыру немесе төмендету

Судың басқа сұйықтарға қарағанда айырмашылығы неде?

Төменгі температурада қатуы, жылу ұстамауы.

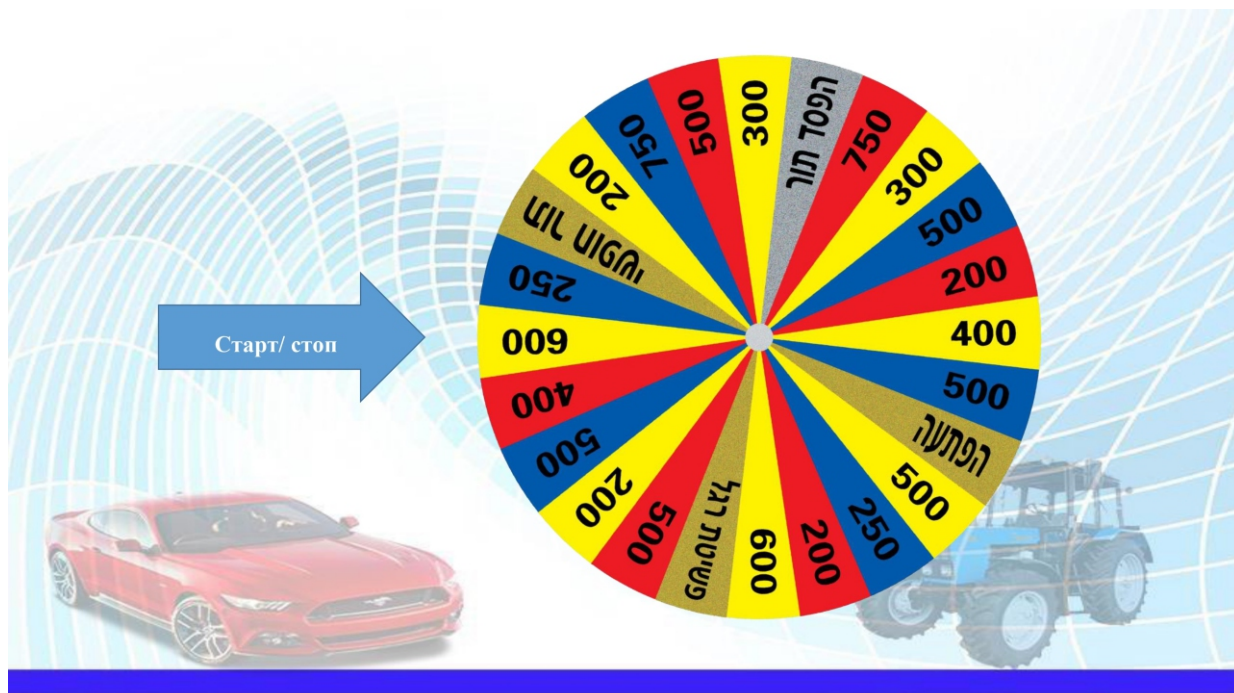

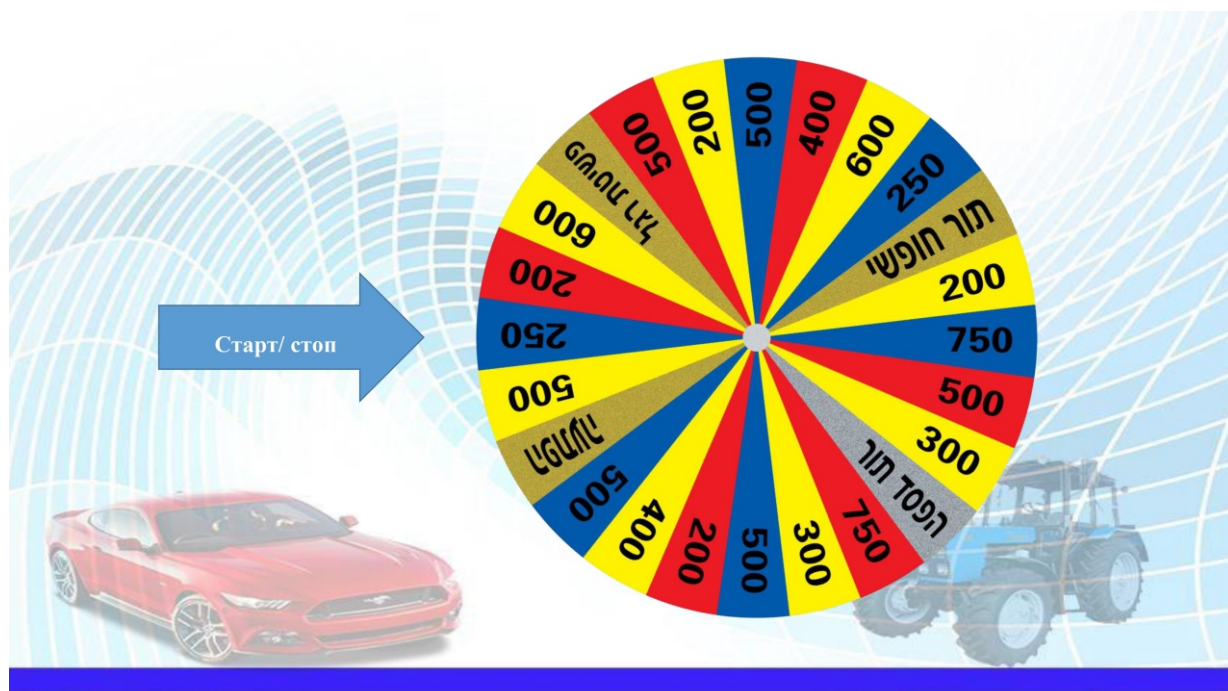

№26(01)24

DARA QAZAQ

Республикалық ғылыми - әдістемелік, ақпараттық танымдық педагогикалық журналы

Шиналарды сақтау кезінде қалай орналастыру керек?

Тік;

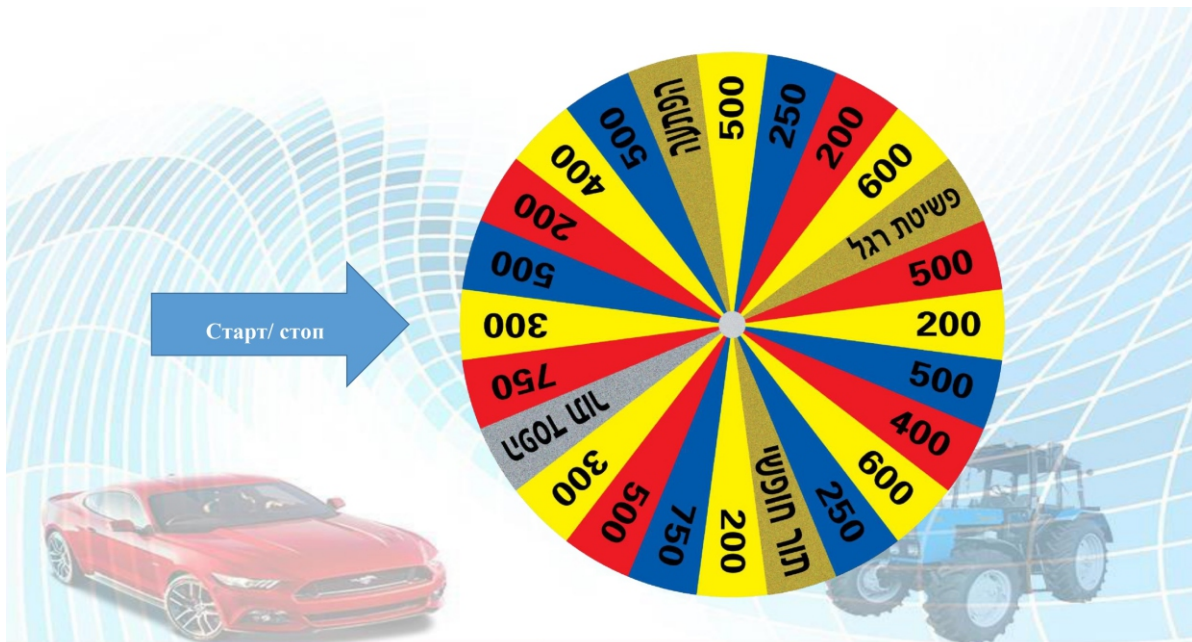

№26(01)24

DARA QAZAQ

Республикалық ғылыми - әдістемелік, ақпараттық танымдық педагогикалық журналды

Газ тарату механизмінің атқаратын қызметі қандай?

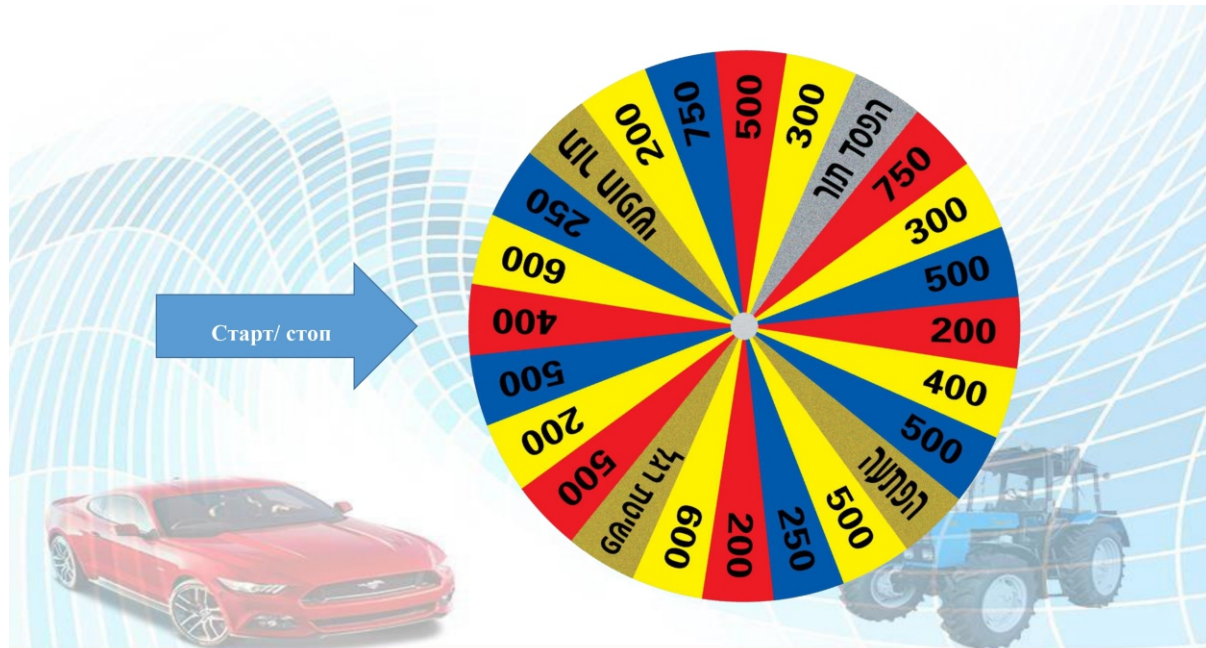
ауа немесе жанғыш қоспаны керек мезетте цилиндрлерге енгізіп, пайдаланылған газдарды шығарады;

Двигательдің түрлері

Электр, бензинді, дизельді

Генератордың атқаратын қызметі қандай?

**Техниканы электр тогымен
үздіксіз қамтамасыз ету**

Белсенділік танытқанымыз үшін қосымша БОНУС ұсынамыз!

200

100

150

№26(01)24

DARA QAZAQ

Республикалық ғылыми - әдістемелік, ақпараттық танымдық педагогикалық журналы

1 орын:

2 орын:

3 орын:

Мурзабаев Марат Оразбекович
Бастөбе сервистік — техникалық колледжі,
Өндірістік оқу шебері

Айтпаева Насира Мухтаровна

ГККП «Алматинский государственный бизнес колледж» г.Алматы

Преподаватель специальных дисциплин

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ПРОИЗВОДСТВЕННЫХ СИТУАЦИЙ НА УРОКАХ ДИСЦИПЛИНЫ «ФИНАНСОВЫЙ УЧЕТ» ДЛЯ ПОДГОТОВКИ КОМПЕТЕНТНОГО СПЕЦИАЛИСТА

Цель: создание успешного выпускника среднего профессионального образования, способного адаптироваться и само реализовать в дальнейшей трудовой деятельности.

Актуальность. В настоящее время ценится овладение выпускниками, прежде всего, профессиональных компетенций, а также умение специализированно использовать мышление, рациональность и формальный анализ. Способность логически обосновать выводы, является залогом успеха в решении проблем и принятии самостоятельных решений на уроках по Финансовому учету, а обучиться этому можно через использование проблемных ситуаций.

Молодому обществу требуются кадры, которые мгновенно реагируют на изменения в своей профессиональной деятельности. Первые шаги молодых специалистов на производстве, также требуют полноценной подготовки в учебных заведениях, которая сможет связать теоретические знания и практические навыки в одно целое.

Педагог специальных дисциплин должен так построить учебный процесс, чтобы была активная деятельность на уроке по приобретению и использованию знаний, в котором учебная деятельность обучающихся становится успешной, а знания востребованными на производстве. Для овладения компетенциями требуется приобретения опыта по определенной деятельности. Поэтому на сегодняшний день в учебном процессе активно используется педагогическая технология анализ и решение производственных ситуаций, с которыми

столкнется в своей будущей профессиональной деятельности обучающийся колледжа.

Практическое применение педагогической технологии анализ и решения производственных ситуаций

Основа метода состоит в том, что обучающимся нужно изучить и решить производственные ситуации, с которыми придется столкнуться специалисту в процессе своей профессиональной деятельности. Описание производственной ситуации должно показывать практическую деятельность и актуализировать комплекс знаний, который необходимо усвоить при анализе и решении данной ситуации.

Основным дидактическим материалом служит ситуационная задача, которая включает в себя описание ситуации и контрольный вопрос. Так же ситуации могут быть представлены в виде схем, бухгалтерских документов, алгоритмов технологических процессов с заложенными в них ошибками, в выявлении которых и заключается анализ ситуации. Вместо описания ситуации ее можно продемонстрировать в виде фрагмента видео материала.

Во всех случаях производственная ситуация должна быть представлена так, чтобы обучающиеся могли выделить составные элементы ситуации, сравнить их с предъявляемыми требованиями.

Задания можно формировать в кейсы и выполняются обучающимися в группах или по одному человеку, далее делаются выводы.

Ситуационные задачи по дисциплине «Финансовый учет» включают в себя

№26(01)24

DARA QAZAQ

Республикалық ғылыми - әдістемелік, ақпараттық танымдық педагогикалық журнал

реальные производственные ситуации, имитирующие полный производственный процесс, это могут быть сквозные задачи или отдельные его элементы. Обучающийся должен правильно сделать расчеты, сформулировать хозяйственные операции и составить корреспонденции счетов, если в условии задачи заложена ошибка, то она выявляется и анализируется.

Это позволяет сформировать, закрепить умения и навыки производственного процесса.

Этапы работы с ситуационной задачей можно представить следующим образом:

1 этап: Работа обучающихся начинается со знакомства с производственной ситуацией. В результате каждый обучающийся должен изучить задачу.

2 этап: Решение ситуационной задачи с применением формул, бухгалтерских счетов, составлением хозяйственных операций, корреспонденций счетов и заполнением бухгалтерской документации. Формирование выводов.

3 этап: Преподаватель оценивает степень освоения материала, подводит итоги. Распределение тем может осуществляться с преподавателем, с учетом желаний каждой группы.

Заключение. Занятия по решению производственных ситуаций ориентированы на использование и практическое применение знаний, полученных в период теоретической

подготовки.

Основной задачей профессионального становления развития личности будущего специалиста зависит от овладения им базовых основ своей профессии. Преподаватель должен стремиться к тому, чтобы стимулировать познавательную деятельность обучающихся. При этом необязательно преподавателю самому объяснять материал, он может предложить обучающимся самими осмыслить новый материал, путем самостоятельной работы.

Список литературы

1. Андреев А.Л. Компетентностная парадигма в образовании: опыт философско-методологического анализа // Педагогика. – № 4. – 2005. – С. 19-27.

2. Авдеев В. Психотехнология решения проблемных ситуаций. М.: Из-во ИМА -пресс. - 1994,- 432с.

3. Ялалов Ф.Г. Деятельностно-компетентный подход к практико-ориентированному образованию // Интернет-журнал "Эйдос". - 2007. - 15 я н в а р я .
<http://www.eidos.ru/journal/2007/0115-2.htm>.

4. <https://infourok.ru/statya-na-temu-ispolzovanie-proizvodstvennih-situaciy-na-urokah-specialnih-disciplin-kak-sredstvo-resheniya-problem-professional-2790941.html>

5. <https://multiurok.ru/files/prezentatsii-na-temu-ispolzovanie-problemnykh-sit.html>

Айтпаева Насирия Мухтаровна

ГККП «Алматинский государственный бизнес колледж» г.Алматы
Преподаватель специальных дисциплин

Горбатенко Татьяна Михайловна

г. Рудный «Рудненский колледж технологии и сервиса» УОАКО,
мастер производственного обучения

ПРЯНИЧНОЕ ТЕСТО И ИЗДЕЛИЯ ИЗ НЕГО

I. Вводный инструктаж

1.1. Организационный момент

Приветствие, назначение дежурных, проверка отсутствующих.

Психологический настрой «Ребята, сегодня у нас на уроке присутствуют гости, давайте подарим нашим гостям улыбку, теперь посмотрите друг на друга и тоже подарите улыбку»

1.2. Мотивация

Мастер мотивирует обучающихся и сообщает почему и для чего нужно знать данный раздел программы

Отгадывают ребус

2. Как вы думаете, как звучит тема урока?

3. Чего вы хотите достичь при изучении данной темы к концу этого урока?

1.3. Целеполагание

1. Ребята, сформулируйте цель урока?

(Изучить технологию приготовления пряничного теста и изделий из него)

2. По окончанию урока учебной практики какие вы ожидаете увидеть результаты своей работы? (Научились готовить и оформлять пряники медовые)

3. Насколько от вас зависит достижение поставленной цели? (Внимательно слушать инструктаж и выполнять все операции согласно инструкционной карте)

1.4. Актуализация опорных знаний, умений и навыков (на данном этапе уроке применяем тип Воркшоп Мастерская)

Сегодня занятие будет максимально приближено к производственной ситуации на предприятии. Будут сформированы две

бригады и выбраны бригадиры. Подчинение бригадиру — обязательное условие, поскольку вы его будете выбирать сами.

Для выполнения задач урока разделимся на две бригады. Деление группы проведем при помощи мозаики. Для этого приготовлены две картинки пряников - черно-белая и цветная разрезанные на шесть частей — по количеству рабочих в бригаде. Каждый берет часть картинки, и вы собираете мозаику. Таким образом, образовалось две бригады по названию инструментов - «Пряник тульский» и «Пряник резной»

Для руководства бригадой, выбираете бригадира. В обязанности бригадира входит:

- организация работы бригады (распределение по рабочим местам, выдача заданий, контроль - за качеством работ, распределение помощи «сильными» участниками - «слабым», анализ выполненных работ);

- рабочая дисциплина;

- соблюдение правил охраны труда и требований техники безопасности. Бригадир должен быть ответственным, активным, хорошо знающим теорию и практику выполняемых упражнений.

На предприятии, вначале смены, проводится пятиминутка - распределение членов бригады по рабочим местам. Бригадиры вступают в свои права и выдают задания участникам бригады. Но перед началом работы повторите теоретический материал, связанный с заданием.

Приём тонкие и толстые вопросы

Бригадиры объясняют задание и проводят опрос с игровыми элементами

Вопросы выберете сами из «Подсолнуха», которые находятся в семечках и лепестках. Правильные ответы

№26(01)24

DARA QAZAQ

Республикалық ғылыми - әдістемелік, ақпараттық танымдық педагогикалық журналды

будете заносить в чек лист (1 правильный ответ- 1 балл)

Итак, перед вами подсолнух, в его семечках вопросы для разминки, а в лепестках более сложные вопросы. Вначале мы «пощёлкаем» семечки, каждый из вас ответит на поставленный вопрос одним словом — «да» или «нет».

1. Входят ли пряности в пряничное тесто?
2. Согласны ли вы, что пряничное тесто получило своё название благодаря специям, которые входят в рецептуру?
3. Верно ли, что пряничное тесто замешивают 20 минут?
4. При приготовлении пряничного теста муку пшеничную заменяют ржаной?
5. Верно ли, что пряники получаются плотными, если они были приготовлены из крепкого теста?

«Пощёлкали» все семечки, теперь приступаем к более сложным вопросам. Ответы должны быть полными.

1. Какими способами можно приготовить пряничное тесто?
2. Как заваривают муку при приготовлении заварного способа?
3. Какой продукт задерживает черствение пряничного теста?
4. Какие изделия получаются, если в тесто добавлено мало разрыхлителей?
5. Назовите дефекты пряничных изделий?

1.5. Изучение нового материала

Инструктирование по основным вопросам темы:

- показ видеоролика

Обсуждение с помощью вопросов (используем приём «Лови ошибку»)

1. Скажите, пожалуйста, какие технологические нарушения вы заметили при приготовлении пряничного теста
2. К чему приведёт длительный замес теста?

Переходим к следующему этапу урока. На доске вы видите эталон задания, которое необходимо выполнить каждой бригаде: пряник медовый расписной и в конверте последовательность выполнения технологических операций.

Бригадиры объясняют задание

Задача бригад: одновременно на доске составить правильную последовательность выполнения технологических операций изготовления пряников

(подготовка сырья, приготовление сиропа, приготовление теста, формование, выпекание, охлаждение, отделка, упаковка).

Теперь вы знаете, в какой последовательности будете изготавливать пряники. Но для работы вам нужны инструменты и инвентарь.

Из двух ящиков с различными инструментами и инвентарём, каждая бригада выбирает инструменты необходимые для выполнения работ.

Поочередно бригадиры достают инструмент, а члены бригады называют этот инструмент и правила безопасной работы с этим инструментом.

Повторение правил ТБ

Бригадиры выдают полезных советы при приготовлении пряников, по правилам т/б при работе в учебном цехе, санитарии и гигиены.

1.6. Показ трудовых приемов и операций

Личный показ мастера с последующими комментариями и объяснениями (использую приём мастер класс)

II. Текущий инструктаж

(Целевые обходы рабочих мест)

А теперь проведем производственную гимнастику (комплекс упражнений для обучающихся по профессии «Пекарь»). Расслабили мышцы шеи, спины, ног, рук. Замечательно!

Приступаем к текущему инструктажу — практическая самостоятельная работа.

Бригадиры получите инструкционно-технологические карты.

По окончании работ каждая бригада оценивает своё изделие с комментариями. Затем бригадиры обмениваются работами и проводят взаимонализ.

Мастер производственного обучения осуществляет обход рабочих мест обучающихся, контролирует качественное

выполнение самостоятельной работы согласно инструкционно-технологическим картам, при необходимости проводит индивидуальные или групповые дополнительные инструктажи и консультации. Проверка конечного результата. (Обучающиеся работают самостоятельно, просматривают инструкционные карты, используя приём Шаг за шагом)

III. Заключительный инструктаж

3.1. Подведение итогов работы

Проводится анализ работ

- чья бригада работала лучше;
- какие ошибки были допущены;
- что нужно было сделать для предупреждения ошибок;
- как устранить ошибки, если это возможно;
- убрано ли рабочее место.
- составляют синквейн со словом

Пряник

3.2. Рефлексия

- достигли ли вы ожидаемого результата?
- как вы оцениваете свою деятельность на уроке?
- возьмите смайлики и прикрепите на радугу

Горбатенко Татьяна Михайловна

г. Рудный «Рудненский колледж технологии и сервиса» УОАКО,
мастер производственного обучения

№26(01)24

DARA QAZAQ

Республикалық ғылыми - әдістемелік, ақпараттық танымдық педагогикалық журнал

Козыбакова Алтын Панзабековна

Білім магистрі, физика, математика пәндерінің оқытушысы
«Мұрын жырау Сеңгірбекұлы атындағы
Маңғыстау жоғары педагогикалық колледжі» МКҚК,
Маңғыстау облысы Ақтау.

БІЛІМ БЕРУ МАЗМҰНЫН ЖАҢАРТУДЫҢ АЛҒЫШАРТТАРЫ

Қазіргі жылдам өзгеріп жатқан заманда біздің алдымызда жас ұрпақты болашақ өмірге және еңбек етуге тиісті деңгейде даярлап, білім алушылардың бойында ХХІ ғасыр дағдылары деген жалпылама атауға ие болған дағдыларды қалыптастыру міндеті тұр. Бұл дағдылар пән бойынша білім, нақты дағдылар, сауаттылық пен тәжірибені қамтиды.

ХХІ ғасырдың әрбір дағдысын меңгеру үшін бүкіл білім алушыларда пән бойынша академиялық білімнің болуы талап етіледі. Пән бойынша терең академиялық білімнің арқасында адамдар сын тұрғысынан ойланып, басқалармен тиімді қарым-қатынас жасай алады.

Пән бойынша академиялық біліммен қатар білім алушылар қазіргі заманда табысқа жету үшін талап етілетін сын тұрғысынан ойлау, проблема шешу, қарым-қатынас жасау және бірлесіп әрекет ету сияқты негізгі дағдыларды да меңгеруге тиіс. Сондықтан жоғарыда аталған мәселелер тиісті мемлекеттік білім беру стандартымен, бағалау жүйесімен және оқу бағдарламаларымен, оқыту жүйесімен, кәсіби даму және оқу ортасымен қабысып жатса, білім алушылар оқу үдерісіне барынша тартылып, мектеп бітірген кезде қазіргі жаһандық экономика жағдайында еңбек етуге мейлінше дайын болмақ.

Физика сабағында оқушылардың ақпаратпен жұмыс істеу дағдыларын дамыту

Физика сабағында теориялық мәтінді, графиктерді, кестелер мен сызбаларды

және формулаларды талдау сияқты оқу материалдарын талдаудың барлық түрлеріне ерекше көңіл бөлінеді. Білім алушы физикалық заңдарды тұжырымдауға, болжамдар ұсынуға және тексеруге, физикалық есептерді шешу жолдарын анықтауға, физикалық шамалар мен құбылыстарды сипаттауға, физикалық ұғымдарға өз бетінше анықтамалар беруге үйренеді. Мұның барлығы білім алушының өз бетінше білім алуына, оқу ақпаратын кез келген түрінде және әртүрлі өмірлік жағдайда тиімді пайдалана білу мүмкіндіктеріне жол ашатындығы мәлім.

Оқытушы әрдайым оқу ақпаратын білім алушылардың түйсініп қабылдауына көңіл бөледі. Физика сабағында білім алушылар түрлі жағдайда ақпаратты қабылдау, өңдеу, пайдалану, жіберу (тарату) және сақтау үдерісіне қатысады. Физика сабағында білім алушылардың ақпаратпен жұмыс істеу дағдыларын дамытудың маңызы зор, себебі ақпаратты түсініп, түрлендіру барысында білім алушылар оқу материалын терең ұғынады. Білім алушылардың жеке немесе топтық талқылау арқылы ақпаратты өңдеуі олардың танымдық қажеттілігін қанағаттандыратын білім алуына, танымдық үдерісін және пәндік білік, дағдыларын дамытуына мүмкіндік береді. Білім алушы сыни ойлау арқылы оқу материалын түрлендіріп, жаңа түрге келтіру арқылы ақпаратты бойына сіңіреді, түсінігі дамиды.

Оқу материалдарын (ақпаратты) ондағы берілетін білім мазмұны бойынша шартты түрде бірнеше ақпараттық бөліктерге жіктеуге болады:

- ауызша хабарлама, мәтін (анықтамалар, тұжырымдамалар);
- кестелер;
- формулалар, графиктер, сызбалар, суреттер;
- бейнеүзінділер;
- физикалық тәжірибелер мен көрсеткімдер;
- физикалық анимациялар, ақпараттық технология құралдары арқылы моделі жасалған физикалық үдерістер, құбылыстар.

«Физика» пәні бойынша сабақ жоспарлау

Қысқа мерзімді жоспар әзірлеуде мұғалім:

- Саралап оқыту тәсіліне және білім алушылардың жеке ерекшеліктеріне назар аударады.
- Оқу материалы мен сабақтағы әрекет түрлерін таңдайды.

Сабақ жоспарлау бойынша мұғалімге ұсыныстар:

- сабақты ұйымдастырғанда оқу бағдарламасы мен оқу жоспарында көрсетілген оқу мақсаттарын басшылыққа алу;
- орта мерзімді жоспарда көрсетілген барлық іс-әрекеттерді, әдістемелік кеңестерді, ресурстарды пайдалану;
- сабақтың мақсатын анық тұжырымдау, яғни нақты, өлшемді, қолжетімді, шынайы мақсат қою;
- сабақтағы оқу әрекеттерінің түрін қажеттілігіне қарай толықтыру.

Жаңа форматты сабақ:

- білім алушыларды оқу процесіне белсенді қатыстыру;
- білім алушылардың талқылауларға тарту;
- оқу материалдарын талдау;
- сабақта зерттеу жүргізу;
- өзін-өзі бағалау, бірін-бірі бағалау т.б.

Сабақ жоспарлауда назар аударатын мәселелер:

- оқу мақсаттарын анық, түсінікті түрде тұжырымдау;
- білім алушыларға орындау үшін логикалық жағынан реттелген және

оқу мақсаттарына сай келетін жаттығулар мен тапсырмалар туралы толық ақпарат ұсыну;

- мақсатты білім мен дағдыларды қалыптастыруға арналған тиісті әдістәсілдерді анықтап, проблемаларды алдын ала көре білуге және анықталған дағдыларға қатысты шешім ұсыну;

- қажетті материалдар мен ресурстарды пайдалануды жоспарлау.

Тиімді оқыту мен оқуды жоспарлау:

1. Сабақта әр түрлі жаттығу түрлерін жоспарлау.
2. Сабақ барысында бір жұмыс түрінен екіншісіне біртіндеп ауысу.
3. Сыныппен өзара әрекеттестік стилін өзгерту.

Сабаққа дейінгі рефлексия:

- Сабағымның мақсаты қандай? Сабақтың әрбір бөлімі білім алушыны сабақ мақсатына жетелей ме?
- Білім алушылар іс жүзінде не істейді? Мен білім алушыларға не істейтінін және олардың қандай нәтижеге қол жеткізуі керектігін қалай түсіндіремін?
- Білім алушылардың білімді игергенін қалай білемін?
- Егер мен білім алушы болсам, бұның барлығын қалай қабылдар едім?
- Білім алушыға көмек көрсетіле ме / жігерлендіріле ме? Қосымша материал ала ма?
- Сабақ жоспары қаншалықты икемді? Білім алушылардың ұзақ түсіндіруді қажет ететін қызықты сұрағы, дыбыс-бейне құралдарды пайдалану қиындықтары болса, оларға қалай жауап беремін?
- Білім алушылар ұсынатын кері байланысқа қатысты, оны қалай жіктеп, жазып және талқылаймын?

Сабақтан кейінгі рефлексия:

- Менің білім алушыларым бүгін не үйренді? Бұған не әсер етті?
- Сабақта қолданған әдістерім сәтті болды ма? Сабақ бұдан да сәтті өтуі үшін басқа қандай әдіс-тәсіл қолдануым керек еді?

№26(01)24

DARA QAZAQ

Республикалық ғылыми - әдістемелік, ақпараттық танымдық педагогикалық журналы

- Сабақта білім алушылардың жинақтаған білімі мен тәжірибелері, қызығушылық танытатын салалары есепке алынды ма? Мұны қалай жақсартуға болатын еді?
- Сабақты білім алушылардың іс-әрекеттері мен жауаптарына қарай бейімдей алдым ба?
- Сынып ортасы білім алушыларға жайлы болды ма?
- Мен сыныптағы тәртіпті басқара алдым ба? Менің қандай әрекеттерім жақсы шықты, қандай әдістерім сәтсіз болды? Неліктен? Нені басқаша жасауым керек еді?
- Сабақта менің көңіл-күйім біркелкі болды ма? Мен өзімді ұстай білдім бе?
- Болашақта нені ескеуім керек?
- Сабақтағы оқыту әдістерім сәтті болды ма? Келешекте нені есепке алуым керек?
- Бұл сабақты басқаша өтуге болатын ба еді? Қалай? Сабақтың қандай жағына көбірек көңіл бөлу керек: мазмұндық, әдістемелік, эмоциялық?
- Сабақта мен оқушыларымды ынталандыра алдым ба? Білім алушылардың ішкі ынтасын ескердім бе? Оқушыларды табысқа бағыттаудың тағы да қандай жолдары бар?
- Бағалауда мен қаншалықты шынайы болдым? Бағалау білім алушыларға қалай әсер етті?
- Осы сабақтан кейін мен өзіме қандай жаңалық аштым, нені терең түсіндім?
- Табысты мұғалім болу үшін тағы не істеуім керек?

Физика сабағында ақпаратпен жұмыс істеу барысында білім алушылардың білік, дағдылары дамиды:

- ақпаратты ауызша және жазбаша түрде көрсету, түрлендіру, жаңа ақпарат ұсыну;
- ақпаратты талдауда логикалық біртұтастығын сақтау;
- жаңадан ұсынылған ақпараттың нақтылығын және ілгеріден белгілі ақпараттың ақиқаттығын көрсету үшін дәлелдер келтіре білу;

- каталогтар, библиографиялық баспалар, ақпаратты жүйелеудің электронды құралдарын пайдаланып ақпарат іздеу және табу;
- ақпарат көздерімен жұмыс істегенде нақты мақсат қою;
- мәтіндегі негізгі ойды тұжырымдау, анықтамалардағы түйінді сөздерді анықтай білу,
- ақпаратты басқаша ықшамды түрде көрсету білу (мысалы, жоспар, алгоритм, кесте, логикалық сызба, тезис, түйіндеме, қысқартылған жазбалар, реферат түрлерінде)
- ақпаратты толықтыра көрсете білу (мысалы, формулаларды, теңдеулерді оқу арқылы);
- визуалды ақпаратты сөзбен сипаттау немесе сөзбен берілген ақпаратты графиктік, символдық т.б. түрде түрлендіріп көрсете білу.

Сабақты жоспарлауда білім алушылардың жас ерекшеліктері мен оқу материалының мазмұндық ерекшеліктерін ескеру керек.

Мәтінмен жұмыс істеу. Физика сабағында мәтінмен жұмысты екі түрге жіктеуге болады: толық мәтінмен немесе оның бір бөліктерімен жалпы жұмыс және заңдарды анықтау немесе тұжырымдау. Екі жағдайда да мәтін арқылы берілген оқу ақпаратты кеңейтіп талдау және ықшамдау арқылы түрлендіріп, білім алушылардың оқу материалын қабылдауына мүмкіндік қарастырылады. Мәтінмен жұмыс оның мазмұнын тұжырымдайтын өңделген ақпарат беру түрінде болуы мүмкін; білім алушылар оны ауызша немесе жазбаша орындауына болады. Бұл жағдайда білім алушылар сұрақтарға жауап беретін бөліктерді белгілеу арқылы мәтінді талдап, табылмаған сұрақтардың жауабын жоғары деңгейде ойлау дағдысын дамыта отырып өздері ұсынады.

«Физика» пәнін оқытудағы педагогикалық әдіс-тәсілдер:

- ғылыми мәселелердің шешімін табу үшін зерттеудің бірлескен және жеке тәсілдерін жопарлау және қолдану;
- білім алушылардың жеке және жас ерекшеліктерін ескере отырып,

сараланған тапсырмаларды әзірлеу;

- әрбір білім алушы түрлі рөлдерді орындау арқылы топтың табысқа жетуіне септігін тигізе алуы үшін топта жұмыс істеуге жағдай жасау;
- сұрақтарды анықтау, шешімдерді табу бойынша гипотезалар мен ұсыныстарды келтіру үшін білім алушылардың бойында өз ойын айта алу және өз идеялары мен пікірін дәлелдей алу білігін дамытуға бағытталған уәждемелі проблемалық жағдайларды жасау;
- проблеманы шешу үшін белгілі бір тақырыпқа арналған ой-талқы өткізу;
- мини-зерттеулер өткізу, эксперименттердің қауіпсіздігі, дереккөздермен жұмыс жасау және жұмыстың басқа түрлері.

XXI ғасырда адамға қажетті қабілеттер мен қасиеттерге (коммуникативтік қабілеттер, шығармашылық пен білуге құмарлық, ақпаратпен жұмыс жасау дағдысы, әлеуметтік жауапкершілік, сын тұрғысынан ойлау және жүйелі ойлау, өзіндік дамуға бағыттылық, мәселе қойып, оны шешу дағдысы) қарай білім алушыларды бағыттап, әртүрлі әдіс-тәсілдер қолданып, оқу мақсатына жету үшін төмендегі әдіс-тәсілдердің түрлерін қолданамын:

- білім алушылардың шығармашылық қабілетін қалыптастырудың дидактикалық әдісі: *сын тұрғысынан ойлау, баяндама, интербелсенді әдістер*; т.б.

- әр түрлі тапсырмалар беру, диалог, белсенді білім алушыларға тапсырманың орындалу жолын қарастыру: *бейне роликтер қарап, талқылау, «Джигсо» әдісі*; т.б.

- оқытудағы индуктивтік-дедуктивтік әдістері: *жекені жалпыға, жалпыны жекеге келтіріп талдауды білім алушының қызығушылығына үйлесімді болуына мән бере отырып жүргізу, «Галереяны шарлау» әдісі*; т.б.

- проблеманы білім алушыға шешкізу, оларды өздігінен ізденуге бағдарлау: *білім алушы өздігінен ізденіп, өздігінен ойланып,*

пайымдау жасап, зерттеушілік тұрғыдағы ой тұжырымдамасын жасай білуге бейімдеу; т.б.

- оқытудағы белсенділік және интенсивтік әдіс: *техникалық пайдалану, түрлі ойындар мен шығармашылыққа баулу*; т.б.

- логикалық ойын арттыратын тапсырмалар: *сөзжұмбақ, ребус шешу, пазл құрастыру, постер қорғау*; т.б.

- ақпараттық-коммуникациялық технологиялар қолдану: *ADSoft Tester, «Kahoot», «Quizizz» программасымен тест жұмысын орындау, Geogebra бағдарламасы бойынша берілген есепті компьютерде теру арқылы тапсырманың графигін салу, «LearningAppsorg», «PowerPoint», Google Jamboard онлайн тақтасы, Wordwall қосымшасы, Padlet тақтасы, Canva платформасын, т.б. қолданып, тапсырмалар орындату.*

- кері байланыс, рефлексия: *«Өрмекиінің торы» әдісі, «INSERT» әдісі, «Өзін-өзі бағалау» әдісі, «Бес сауақ» әдісі, т.б.*

XXI ғасыр – жаңа технологиялар мен инновациялар ғасыры білім беру жүйесіне жаңа талаптар қоятындығы баршамызға белгілі. Технологиялардың дамуына байланысты еңбек нарығы қарқынды өзгеруде. Қазіргі еңбек нарығы мамандардың бойында барынша жоғары дағдылардың болуын талап етеді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Задорожная С.В. Физика сабақтарында оқу ақпаратымен жұмыс істеу дағдыларын дамыту (Физика сабағында оқу ақпаратымен жұмыс істеу өндіру) [14-03-2008.doc](#).
2. Framework for 21st Century Learning (XXI ғасыр дағдылары)
3. Кларк, Дж. Х. (1991). Ойлауға назар аудару үшін көрнекі ұйымдастырушыларды пайдалану. Reading журналы, 34(7), 526-534.

Козыбакова Алтын Панзабековна

Білім магистрі, физика, математика пәндерінің оқытушысы
«Мұрын жырау Сеңгірбекұлы атындағы
Маңғыстау жоғары педагогикалық колледжі» МКҚК,
Маңғыстау облысы Ақтау.

№26(01)24

Воронько Екатерина Александровна

Город Тараз, «школа №24»,
Учитель по художественному труду

ГИГИЕНА ЖИЛИЦА

Предмет: Художественный труд

Раздел: Культура дома

ФИО педагога Воронько Екатерина

Александровна

Класс: 6

Тема урока: Правила гигиены.

Цели обучения в соответствии с учебной программой:

- 6.2.5.3 изучать и описывать гигиенические требования к жилищу, инструменты и средства уборки;

Цели урока: Все учащиеся смогут:

Сделать разбор по инструментам, которые учащиеся будут использовать по теме.

Большинство учащихся будут уметь:

- дать описание своим творческим
- решениям в работах, критически анализировать и комментировать свои выводы, смогут определить какой инструмент использовать для данного задания
- вносить предложения для конструктивного изменения, улучшения своих и работ других.

Некоторые учащиеся смогут:

Самостоятельно подбирать инструменты для работы.

Ход урока:

1 этап (2 мин) Организационный этап:

1.Приветствие

Здравствуйте, дети! Начнем урок!

2. Введение в новую тему:

- Что такое «жилой дом»?

- Какие помещения бывают в жилом доме?

Для чего они нужны? Какая мебель, предметы обихода могут быть в этих помещениях?

- А в каком доме вы живете?

- Сегодня мы с вами поговорим о том, что надо делать для того, чтобы и ваше жилище было таким же чистым, красивым и уютным.

Итак, тема нашего занятия :

Гигиена жилища.

Жилище — это место проживания человека. Люди строят жилища, чтобы защитить себя от холода, жары, снега, дождя, ветра, а также с целью создания нормальных условий для труда и отдыха, воспитания детей, восстановления сил после работы и соблюдения правил личной гигиены. Люди проводят в жилище значительную часть жизни, поэтому жилищные условия, наряду с условиями труда и питания, определяют состояние здоровья населения.

- Как вы понимаете слово «гигиена»?

-Каким должен быть ваш дом? (чистым, красивым, большим, уютным)

В комнатах надо хранить только самые необходимые вещи. Чем больше вещей в доме, тем больше накапливается пыли на них, тем труднее проводить уборку.

2 этап (25мин)

Знакомство с темой и с целью урока.

Объясните, как вы понимаете смысл пословиц:

Чисто не там, где убирают, а там где не сорят. (необходимо поддерживать в комнатах чистоту, и нам не придётся выбиваться из сил во время уборки).

Никогда не откладывайте на завтра то, что можно было сделать ещё сегодня. Выделите себе для уборки один день в неделю и регулярно, именно в этот день, не пропуская и не перенося, наводите в своей комнате чистоту.

- Какие виды уборки бывают?

- Что поможет нам сделать комнату светлой?
  - Что делает наш дом уютным?
  - Удобства в доме создают: санузел, ванная, кухня. Эти помещения необходимо убирать ежедневно!
  - Какие вещи делают наш дом красивым?
- Физкультминутка
- Какие предметы необходимы нам при уборке в доме? Назовите наших помощников?
- Закрепление. 8 минут
Конец урока. 5 минут
Рефлексия урока
1. Посмотрите отрывок из мультфильма.
Объясните поговорку: «Впусти меня в свой дом, и я скажу какой ты»
  2. Беседа.
- От чего зависит комфорт в доме?
  - Что надо делать для того, чтобы в доме было светло, тепло и чисто?
  - Как влияет воздух в помещении на здоровье людей?

- Как часто надо проветривать помещение?
- Что может случиться, если люди, проживающие в доме, не поддерживают чистоту и порядок? Могут появиться инфекционные заболевания: чесотка, п е д и к у л ё з , д и з е н т е р и я . Чистота в помещении — показатель культуры проживающих в доме людей).
- Какой инвентарь необходим для уборки? (Веник, совок, ведро для мусора, таз, ведро для мытья пола, тряпки).

Дифференциация при подборе заданий практической работы, в ожидаемом результате от определенного учащегося.

Исходный этап: ответы на вопросы по предварительному изучению материалов.

Средний этап: выполнение упражнений

Проверка здоровья и безопасности: безопасное использование художественных материалов и инструментов. Проветривание помещения во время перемены.

Воронько Екатерина Александровна

Город Тараз, «школа №24»,

Учитель по художественному труду

№26(01)24

DARA QAZAQ

Республикалық ғылыми - әдістемелік, ақпараттық танымдық педагогикалық журнал

Мамырбекова Аяулым

№157 жалпы білім беретін мектеп,
бастауыш сынып мұғалімі

Бастауышым-балбұлағым

Тәрбиенің сан салалы, күрделі мәселе-леріне терең бойлауға бастайтын, күнде-лікті тұрмыста кездесетін дағдылар арқылы баланың жан дүниесіне әсер ететін білім мен тәрбиенің алғашқы баспалдағы – бастауыш мектеп. Бастауыш саты – білім, дағды, іскерліктің қалыптасуының бастамасы болып табылады. Келешекте жалпы білім алу мен кез келген арнаулы мамандықтарға талпынудың іргетасы осы бастауышта қаланбақ. Сондықтан, оның сипаты мен мазмұны, оқытудың әдістері мен формалары қазіргі жағдайда жан-жақты талданып отыр. Өйткені, баланың жеке бас қасиеттері, оның адамгершілі-гінің, белсенділігінің қалыптасуы мектеп-ке дейінгі тәрбие мен бастауыш сынып-тарда жүзеге аспақ. Оқушының рухани күш-қуаты мен ерік-жігерінің, шығарма-шылық қабілетінің, жалпы мүмкіндікте-рінің ашылар кезі. Бастауыш мектептің негізгі міндеті – жеке тұлғаны дамытып, оның алғашқы қалыптасуын қамтамасыз ету, білімге деген сенімін нығайту, іскерлігі мен дүниетанымын қалыптас-тыру, оқуға деген қызығушылығын оятып, ынтасын арттыру болып табылады. Ендеше, осы міндеттерді жүзеге асыратын басты тұлға – Ұстаз. Тек мықты ұстаз ғана осындай ауыр жүкті алып жүре алады.

Халқымыз әрқашан да ұстаз мәртебесін көтеріп, аса жоғары қастерлеп, бағалаған. «Ұстаздық еткен жалықпас, Үйретуден балаға», «Адамның адамшылығы жақсы ұстаздан болады» деп айтқан ұлы Абай. Ал чехтің педагогы Я.А.Коменский: «Мұғалім мәңгі нұрдың қызметшісі, ол барлық ой мен қимыл әрекетіне ақылдың дәнін сеуіп, нұр құятын тынымсыз жалын иесі» деп ұстаздар қауымын жоғары бағалаған.

Оқушылар тәжірибелік дағды алатын сабақтарды талдау үшін жоғарыда айтылғандарға қоса келесі жағдайлар ескерілуі қажет:

Берілген жұмысты орындау үшін оқушылардың жұмыс орнының дайындығы (қажетті жабдықтармен қамтамасыз етілуі).

Кіріспе нұсқаулықтың сапасы және толықтығы, оны оқушылардың қабылдауы. Оқушылардың теориядан алған біліміне сүйену.

Мұғалімнің сабақтағы іс-әрекеті (нұсқауды талдау, тәжірибені өткізу тәртібі мен жүйелілігінің нұсқауға сай келуі, тәжірибелік әдістерге жаттығулар орындау, нақты бұйымдар жасау, оқушылардың орындалатын жұмысты түсініп орындауы, техника қауіпсіздігінің сақталуы, байқау қорытындыларын жазу, әдеттегі қателерді жөндеу, оқушылармен жеке жұмыс істеу, қорытындылау және т.б.).

Оқушылардың іс-әрекеттері (белсенділігі, тәртіп және жұмысты орындау жүйелілігі жөніндегі нұсқаудың сақталуы, техника қауіпсіздігі ережелерінің сақталуы және т.б.).

Мұғалімнің қорытындылау нұсқаулығы, оқушы өз бегінше орындаған жұмыстар, қателіктерді көре білуі, олардың себебі, олардың алдын алу және жөндеу жолдары.

Кез келген сабақты талдау кезінде оның танымдық мағынасын ғана емес, сонымен бірге тәрбиелік жағын да көрсету қажет, өйткені болашақ маман бойында келесі қасиеттерді тәрбиелеу керек: жұмыста ұқыпты болу, нақтылық, жылдамдық, жұмыс орнындағы жинақтық, жабдықтарға жанашырлық.

Мамырбекова Аяулым

№157 жалпы білім беретін мектеп,
бастауыш сынып мұғалімі